

FÖRVALTNINGSHÖGSKOLAN

Kommunala arbetsmarknadsinsatser för långtidsarbetslösa i Västra Götaland

En flerfallsstudie om organisering, samverkan och institutionell påverkan

Azhin Bahrami

Program:	Masterprogrammet i offentlig förvaltning, 120 hp
Kurs (kurskod):	Masteruppsats i offentlig förvaltning, 30 hp (FH2508)
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	VT/2025
Handledare:	Mikael Löfström
Examinator:	Patrik Zapata

Sammanfattning

Program:	Masterprogrammet i offentlig förvaltning, 120 hp
Kurs (kurskod):	Masteruppsats i offentlig förvaltning, 30 hp (FH2508)
Nivå:	Avancerad nivå
Titel (svensk):	Kommunala arbetsmarknadsinsatser för långtidsarbetslösa i Västra Götaland - En flerfallsstudie om organisering, samverkan och institutionell påverkan
Titel (engelsk):	Local Labour Market Initiatives for the Long-Term Unemployed in Västra Götaland - A Multiple Case Study of Organisation, Intersectoral Collaboration and Institutional Dynamics
Termin/år:	VT/2025
Handledare:	Mikael Löfström
Examinator:	Patrik Zapata
Nyckelord:	långtidsarbetslöshet, kommunala arbetsmarknadsinsatser, organisering, samverkan, effektivitet, hållbarhet, arbetsmarknadspolitik

Syfte:	Syftet med studien är att undersöka hur kommuner i Västra Götaland organiserar och samverkar kring arbetsmarknadsinsatser för långtidsarbetslösa, samt vilka faktorer som påverkar insatsernas effektivitet och hållbarhet.
Teori:	Institutionell teori, samverkansteori och social exklusionsteori.
Metod:	En kombinerad metodansats (mixed methods) bestående av en kvantitativ enkätundersökning riktad till samtliga kommuner i Västra Götalandsregionen samt kvalitativa intervjuer med representanter från fem kommuner och Arbetsförmedlingen. Analysen genomförs tematiskt.
Resultat:	Resultaten visar att kommuner som arbetar med individanpassade insatser, etablerad samverkan med externa aktörer och en långsiktig organisatorisk struktur uppnår mer hållbara resultat. Samtidigt påverkas kommunernas handlingsutrymme av institutionella villkor och resursfördelning, vilket skapar variation i insatsernas genomslag och effektivitet.

Förord

Att skriva denna masteruppsats har varit en resa kantad av både prövningar och fördjupad insikt. I detta inledande stycke vill jag rikta mitt innerliga tack till dem vars närvaro, stöd och inspiration burit mig genom arbetets många faser.

Först vill jag uttrycka min uppriktiga tacksamhet till min handledare, professor Mikael Löfström. Med varsam hand, djup kunskap och ett stilla lugn har han varit en kompass när tvivel skymde horisonten. Hans tillit och kloka vägledning har varit ovärderliga, särskilt i de stunder då sikten grumlades av osäkerhet.

Min djupaste tacksamhet riktas till min hustru. Du bar vår dotter till världen samtidigt som detta mastersprogram tog sin början – en parallell födelse som gav glädje och energi. I din närvaro, Nareh, fann jag styrkan att fortsätta. Du blev det tysta ljus som vägledde mig genom de tyngsta nätterna. Varje mening i denna text bär spår av den livskraft du fört med dig.

Jag vill även tacka Västra Götalandsregionen och alla de yrkesverksamma experter som generöst delat med sig av sin kunskap och sina erfarenheter. Ett särskilt tack riktas till Anders Carlberg och Eva-Lena Ekman, vars tillit och stöd varit avgörande för detta arbete. Till mina vänner – tack för samtal, kritik och reflektioner som hjälpt mig att tänka klarare och djupare. Slutligen vill jag med varmt hjärta tacka min familj – mina föräldrar och systrar – för ert ovillkorliga stöd och er kärlek genom livets alla skeden. Utan er hade denna resa aldrig varit möjlig.

Detta arbete har också formats i stillhetens kamp – i de inre strider där frågan om att fortsätta eller ge upp blivit påträngande. I sådana stunder har jag sökt mig till minnet av de Peshmerga som offrat sina liv för friheten. Deras kamp i Kurdistan, i skuggan av några av världens mest brutala diktaturer, påminner mig om det ansvar varje fri tanke bär. I ljuset av deras mod har jag ibland känt min egen strävan som liten – men kanske är det just i denna jämförelse som riktningen blir tydlig.

Därför tillägnas detta arbete deras minne till martyrer av Rasan rörelsen och i synnerhet till mina kära vänner: Sarkawt, Kawe, Saheb, Hiwa och Afshar. Må deras mod aldrig blekna i glömskan.

Göteborg, maj 2025

Azhin

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Förord	3
Inledning.....	1
Problemformulering	3
Syfte:.....	4
Frågeställningar:	4
Tidigare forskning	5
Teoretiska ramverk.....	7
Institutionell teori	9
Samverkansteori (Collaborative Governance)	12
Samverkan som ett strategiskt verktyg för arbetsmarknadsintegration	13
Samlokalisering och tvärsektoriella samarbeten.....	14
Social exklusionsteori	15
Teoretisk ramverksdiskussion	17
Metod	19
Forskningsansats	19
Urval	20
Datainsamling av enkätundersökning	21
Datainsamling av djupintervjuer	22
Analysmetod	23
Metoddiskussion	25
Resultat och analys av enkätundersökning.....	26
Kommunernas vanligaste insatser för långtidsarbetslösa	27
Målgrupper	30
Kommunernas samarbete med lokala aktörer	33

Framgångsrika insatser och faktorer	35
Utmaningar i arbetet med långtidsarbetslösa	37
Bedömning av arbetsmarknadsåtgärdernas effekter på arbetslöshet i kommunerna	39
Sammanfattning av enkätanalysen.....	41
Resultat och analys av kvalitativa intervjuer.....	41
Organisering av arbetsmarknadsinsatser	42
Samverkan och partnerskap	45
Arbetsgivarnas roll som nyckel till hållbar arbetsmarknadsintegration	48
Individanpassning och flexibilitet	52
Resursbrist och långsiktighet	56
Fokus på utbildning eller sysselsättning	59
Innovation och hållbarhet	60
Arbetsförmedlingens perspektiv på samverkan	63
Sammanfattning av intervjustudien	66
Diskussion	67
Slutsats och rekommendationer	70
Referenslista	72
Bilaga 1	75
Bilaga 2	76
Bilaga 3	77

Inledning

Långtidsarbetslöshet utgör en av de mest påtagliga utmaningarna på den svenska arbetsmarknaden och har både ekonomiska och sociala konsekvenser. För den enskilda individen innebär en längre period utan arbete en ökad risk för social marginalisering, försämrad hälsa och minskade möjligheter till återinträde på arbetsmarknaden (Arbetsförmedlingen, 2023). På samhällsnivå leder långtidsarbetslöshet till ökade offentliga kostnader och förlorade skatteintäkter, vilket skapar ett behov av effektiva arbetsmarknadspolitiska insatser (IFAU, 2020). Arbetslöshet kan ha flera orsaker, från konjunkturella svängningar till strukturella förändringar i ekonomin, såsom teknologiska framsteg och globalisering.

Långtidsarbetslöshet, definierad som arbetslöshet längre än 12 månader, är särskilt problematisk då sannolikheten för återinträde på arbetsmarknaden minskar över tid. Faktorer såsom utbildningsnivå, arbetslivserfarenhet och sociala nätverk påverkar risken att kvarstanna i långtidsarbetslöshet (Ulmestig, 2024). Samtidigt spelar statliga och kommunala aktörer en central roll i utformningen av arbetsmarknadsåtgärder. Medan den nationella arbetsmarknadspolitiken fokuserar på generella insatser, har kommunerna blivit allt viktigare i implementeringen av lokalt anpassade åtgärder.

Västra Götaland med 1,7 miljoner invånare är Sveriges näst största region, både befolkningsmässigt och ekonomiskt, består av 49 kommuner med varierande arbetsmarknadsförutsättningar. Göteborgsregionen har en dynamisk och expansiv arbetsmarknad med en bred mix av branscher, medan mindre kommuner i regionen präglas av en smalare arbetsmarknadsstruktur och färre ekonomiska resurser för att hantera långtidsarbetslöshet (Statistiska centralbyrån, 2024).

I storstadsområdena är arbetsmarknaden mer varierad, men höga krav på utbildning och specialisering kan försvåra för långtidsarbetslösa att etablera sig. Mindre kommuner har ofta få arbetsgivare och är sårbara för konjunktursvängningar. Demografiska utmaningar, som en åldrande befolkning och ungas utflyttning, försvårar ytterligare möjligheterna till varaktig sysselsättning. Enligt rapporter från ett flertal kommuner i Västra Götalandsregionen utgör långtidsarbetslösa en betydande andel av den totala arbetslösheten, och vissa kommuner rapporterar särskilda utmaningar att stödja dessa individer tillbaka till arbetslivet. Västra

Götaland står inför betydande utmaningar när det gäller långtidsarbetslöshet, där 20 300 individer har varit arbetslösa i över 12 månader (VGR, 2024).

Arbetslösheten i Västra Götalands län beräknades oktober 2024 till 6,3 procent, dock lägre i Västra Götaland än i Sverige i genomsnitt (6,9 procent) och även jämfört med Skåne (9,1 procent) och Stockholm (6,9 procent). (Arbetsförmedlingen, 2024). Grupper som löper störst risk inkluderar äldre arbetskraft, utrikesfödda och personer med låg utbildningsnivå.

Regionala skillnader, såsom nedgången inom traditionell industri i mindre kommuner, bidrar till att förstärka problemet. Kommunerna spelar en avgörande roll i att möta dessa utmaningar genom att erbjuda arbetsmarknadsinsatser som praktikplatser, yrkesutbildning och subventionerade anställningar. Trots dessa ansträngningar kvarstår behovet av en samlad strategi och förbättrad samverkan mellan aktörer för att effektivt minska långtidsarbetslösheten.

Dessa strukturella skillnader gör Västra Götaland till en intressant studieplats, eftersom regionens kommuner står inför olika utmaningar och möjligheter. Genom att undersöka hur arbetsmarknadsinsatser organiseras i en så pass heterogen region kan denna studie bidra till en djupare förståelse av vilka strategier som är mest effektiva i olika kommunala kontexter.

Trots långtidsarbetslöshetens samhällsekonomiska betydelse är forskningen om kommunernas roll i arbetsmarknadsåtgärder begränsad. Tidigare studier har främst fokuserat på nationella insatser, medan kommunernas strategier och utmaningar ofta förblir underutforskade (IFAU, 2020).

Denna studie undersöker hur kommunerna i Västra Götaland organiserar och samordnar sina arbetsmarknadsinsatser för att minska långtidsarbetslöshet. Fokus ligger på insatsernas struktur, involverade samarbetspartners samt faktorer som påverkar hållbarhet och resultat. Genom en systematisk analys av kommunala strategier och individanpassade åtgärder syftar studien till att fördjupa förståelsen för hur insatserna kan utvecklas och effektiviseras.

Kommunala aktörer saknar ofta jämförande analyser och evidensbaserade riktlinjer, och resultaten kan även stödja regionala och nationella myndigheter i att bättre förstå hur lokala insatser kompletterar statliga program.

Problemformulering

Långtidsarbetslöshet utgör en av de mest ihållande samhällsutmaningarna i Sverige, där konsekvenserna sträcker sig bortom individens försörjningsmöjligheter och påverkar både social sammanhållning och ekonomisk hållbarhet. I Västra Götalandsregionen utgör långtidsarbetslösa en betydande andel av den totala arbetslösa befolkningen, vilket har aktualiserat behovet av effektiva och långsiktiga arbetsmarknadsinsatser på lokal nivå. Kommunerna har ett centralt ansvar i detta arbete, men deras insatser sker ofta i samspel med flera andra aktörer – inte minst Arbetsförmedlingen, civilsamhället och det lokala näringslivet.

Tidigare forskning visar att många kommunala insatser präglas av kortsiktighet, projektlogik och beroende av tillfälliga finansieringslösningar, vilket försvårar möjligheterna till långsiktig effekt (Forslund, 2018; IAF, 2021). Samtidigt finns ofta en avsaknad av tydliga indikatorer och systematisk uppföljning, vilket gör det svårt att bedöma vilka insatser som är *effektiva* och vilka som har *hållbarhet* över tid. Dessa två dimensioner – effektivitet och hållbarhet – är därför centrala i förståelsen av arbetsmarknadspolitikens utfall, men de behandlas sällan i relation till hur själva organiseringen och samverkan sker inom det kommunala arbetsmarknadsarbetet.

Forskning av Panican och Ulmestig (2019) visar att brister i samverkan och otydliga ansvarsförhållanden kan leda till fragmenterade insatser med begränsat genomslag. Andra studier betonar vikten av individanpassade insatser för att motverka att utsatta grupper – särskilt utrikes födda och personer med låg utbildning – exkluderas från arbetsmarknaden (Levitas, 2005; Scheyvens et al., 2016). Trots detta saknas fördjupade studier som analyserar hur kommunerna organiserar, samordnar och genomför sina insatser i praktiken, och vilka faktorer som bidrar till att dessa insatser blir effektiva och hållbara.

Denna studie syftar därför till att analysera de kommunala arbetsmarknadsinsatserna i Västra Götaland ur ett organisatoriskt och samverkansperspektiv. Fokus ligger på att förstå vilka insatser som används, hur de är uppbyggda, hur samverkan sker med andra aktörer, samt vilka faktorer som påverkar insatsernas effektivitet och långsiktiga hållbarhet. Genom att utgå från två övergripande forskningsfrågor; vilka insatser som genomförs och uppfattas som mest effektiva, samt vilka organisatoriska och samverkansrelaterade faktorer som påverkar resultat

och hållbarhet – fördjupas förståelsen för de praktiska och strukturella utmaningarna kommunerna står inför. Det är alltså inte endast de konkreta insatserna som analyseras, utan även det organisatoriska ramverket och samverkansstrukturerna kring dem.

För att tolka och analysera empirin tillämpar studien tre kompletterande teoretiska perspektiv. Den institutionella teorin (DiMaggio & Powell, 1983) används för att förstå hur formella regler, finansieringslogiker och organisatoriska normer påverkar valet och utformningen av arbetsmarknadsinsatser. Samverkansteori (Ansell & Gash, 2008) tillämpas för att analysera hur olika aktörer interagerar, fördelar ansvar och bygger tillit i genomförandet av insatser. Slutligen används social exklusionsteori (Levitas, 2005) för att identifiera och analysera vilka grupper som riskerar att stå utanför arbetsmarknaden trots insatsernas intentioner, samt om dessa grupper inkluderas genom individanpassning och långsiktiga stödstrukturer.

Denna studie positionerar sig således i skärningspunkten mellan arbetsmarknadspolitik, organisationsteori och social hållbarhet, med målet att identifiera vilka faktorer som bidrar till eller förhindrar effektivitet och hållbarhet i kommunala arbetsmarknadsinsatser riktade till långtidsarbetslösa.

Syfte:

Denna studie syftar till att kartlägga och analysera de arbetsmarknadsinsatser som kommunerna i Västra Götaland genomför för att minska långtidsarbetslöshet. Studien undersöker hur dessa insatser är organiserade och samordnas med andra samarbetspartners utifrån ett samverkansteoretiskt perspektiv samt vilka faktorer som påverkar deras hållbarhet och resultat. Genom en systematisk analys av kommunala strategier och individanpassade åtgärder avser studien att bidra till en fördjupad förståelse av hur arbetsmarknadsinsatser kan utvecklas och effektiviseras genom samverkan.

Frågeställningar:

1. Vilka arbetsmarknadsinsatser har kommunerna i Västra Götaland implementerat för att minska långtidsarbetslöshet, och vilka anses vara mest effektiva?
2. Vilka organisatoriska och samverkansrelaterade faktorer påverkar insatsernas hållbarhet och resultat?

Tidigare forskning

Litteraturgenomgång

Vid en närmare granskning av tidigare forskning om kommunala arbetsmarknadsinsatser framträder en tydlig utveckling där lokala aktörer har fått en mer central roll inom arbetsmarknadspolitiken. En central fråga i denna diskussion är hur kommuner organiserar och implementerar arbetsmarknadsinsatser för att minska långtidsarbetslöshet, samt vilka organisatoriska och samverkansrelaterade faktorer som påverkar insatsernas effektivitet. Tidigare studier har belyst både utmaningar och möjligheter med kommunala insatser, men det saknas en systematisk förståelse av vilka strategier som är mest framgångsrika i olika kommunala kontexter (Ulmestig & Panican, 2021).

Ett grundläggande perspektiv i forskningen rör kommunernas växande roll i arbetsmarknadspolitiken. Ulmestig (2024) argumenterar för att svenska kommuner, särskilt efter 1990-talskrisen, har tagit ett större ansvar för arbetsmarknadsinsatser, ofta i samspel med men ibland även i konkurrens med Arbetsförmedlingen. Genom en omfattande policyanalys och intervjustudier visar Ulmestig (2024) att kommunala arbetsmarknadsinsatser ofta präglas av en osäker finansieringsstruktur och bristande långsiktighet, vilket kan leda till att åtgärder blir fragmenterade och reaktiva snarare än strategiska. Samtidigt betonar studien att vissa kommuner har lyckats utveckla hållbara och individanpassade insatser genom lokala initiativ och samverkan med näringslivet. Det finns en institutionell spänning mellan statliga styrningsmodeller och kommunernas behov av flexibilitet, vilket gör att arbetsmarknadsinsatser implementeras på olika sätt beroende på lokala förutsättningar (Brauer, 2021).

Vidare visar Ulmestig & Panican (2021) att samverkan mellan kommuner och Arbetsförmedlingen ofta präglas av oklara gränsdragningar och bristande samordning. Genom en empirisk studie av elva svenska kommuner identifierar de hur organisatoriska gränser skapar spänningar och ineffektivitet i arbetsmarknadsinsatser. Studien baseras på semi-strukturerade intervjuer med kommunala arbetsmarknadschefer och Arbetsförmedlingens lokala ledning och visar att arbetsmarknadspolitik på lokal nivå ofta präglas av förhandlingar snarare än strategisk planering. En central slutsats i studien är att tydligare ansvarsområden

och gemensamma mål skulle kunna förbättra insatsernas effektivitet Ulmestig & Panican (2021).

Ett relaterat forskningsområde berör hur kommuner tolkar och implementerar nationella arbetsmarknadspolicyer. Brauer (2021) analyserar hur lokala kontexter påverkar implementeringen av arbetsmarknadspolicy på subnationell nivå. Genom att kombinera kvantitativa och kvalitativa metoder påvisar Brauer kommuners hantering av arbetsmarknadsinsatser påverkas av faktorer såsom lokala ekonomiska förutsättningar, politisk styrning och organisatorisk kapacitet. En viktig aspekt i studien är att kommuner ofta översätter nationella mål till lokala strategier, vilket leder till skillnader i hur arbetslöshetsproblematiken förstås och bemöts. Medan staten tenderar att definiera arbetslöshet som ett individproblem, pekar Brauer (2021) på att kommunerna ofta betraktar det som ett strukturellt problem som kräver bredare samverkan med lokala aktörer och anpassade lösningar.

Detta kan kopplas till den institutionella teorin, där policyimplementering påverkas av både formella och informella strukturer (DiMaggio & Powell, 1983; Pierre, 2012).

Ennerberg & Lee (2024) tillför ytterligare en dimension genom att undersöka omställningsorganisationernas roll i det föränderliga arbetsmarknadspolitiska landskapet. Deras studie, som bygger på dokumentanalys och kartläggning av arbetsmarknadens parter och initiativ, visar att privata och partsdrivna aktörer har fått en allt större betydelse inom arbetsmarknadspolitiken, särskilt när det gäller kompetensutveckling och omställningsstöd. Ennerberg & Lee (2024) forskning är relevant för förståelsen av alternativa lösningar på arbetsmarknadsintegration, där kommunala insatser kan kompletteras av fackliga och arbetsgivarstyrda initiativ.

Vidare har forskning om organisatoriska faktorer och samverkan visat att oklara ansvarsgränser mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna kan leda till ineffektivitet och bristande samordning (Ulmestig & Panican, 2021). En viktig aspekt är att medan staten ser arbetsmarknadspolitiska insatser som en individfråga, betonar kommunerna ofta att strukturella faktorer såsom utbildningsnivå, branschförändringar och lokala arbetsmarknadsförutsättningar påverkar långtidsarbetslösheten (Brauer, 2021).

Samtidigt har forskning om omställningsorganisationer och arbetsmarknadens parter (Ennerberg & Lee, 2024) visat att kommunala insatser kan kompletteras av partsdrivna

initiativ, vilket pekar på behovet av att analysera hur olika aktörer kan samverka för att skapa hållbara lösningar.

Trots dessa insikter saknas fortfarande en systematisk analys av vilka kommunala strategier som är mest effektiva för att minska långtidsarbetslöshet, samt hur organisatoriska och samverkansrelaterade faktorer påverkar insatsernas hållbarhet och resultat. Tidigare forskning har antingen fokuserat på nationella policyförändringar eller på enskilda kommuners arbetsmarknadsprogram, men det finns begränsad forskning som jämför kommunala arbetsmarknadsinsatser i ett regionalt sammanhang och analyserar hur olika organisatoriska modeller påverkar utfallet.

Med utgångspunkt i den forskning som presenterats i detta kapitel, är det nu relevant att introducera det teoretiska ramverket. Nästa kapitel kommer att belysa de teorier och begrepp som används för att analysera problematiken och tolka resultaten. Dessa studier visar på vikten av organisatoriska faktorer, samverkan mellan olika aktörer samt individens möjligheter till arbetsmarknadsintegration. Den teoretiska referensramen i denna studie bygger på tre kompletterande perspektiv som tillsammans belyser de mekanismer som formar kommunala arbetsmarknadsinsatser.

Teoretiska ramverk

Syftet med detta ramverk är att skapa ett analytiskt verktyg för att undersöka och utvärdera kommunala arbetsmarknadsinsatser för långtidsarbetslösa genom en kombination av tre teoretiska perspektiv: Institutionell teori (DiMaggio & Powell, 1983), samverkansteori (collaborative governance) (Ansell & Gash, 2008) och social exklusionsteori (Levitas, 2005). Genom att integrera dessa perspektiv skapas en modell som möjliggör en systematisk analys av hur insatser formas, implementeras och vilka faktorer som påverkar deras effektivitet och hållbarhet.

Modellen grundas i en strukturell analys av policyramverk och organisatoriska faktorer (institutionell teori), en undersökning av aktörssamverkan och styrningsprocesser (samverkansteori) samt en kritisk granskning av mekanismer som skapar och vidmakthåller social exklusion (social exklusionsteori).

Dessa perspektiv kompletterar varandra genom att belysa strukturella ramar, aktörssamverkan och de mekanismer som skapar och vidmakthåller marginalisering på arbetsmarknaden. Det teoretiska ramverket syftar till att förstå hur kommunala arbetsmarknadsinsatser utformas och implementeras, vilka faktorer som påverkar deras effektivitet och hållbarhet, samt hur de kan bidra till att bryta social exkludering och stärka individens möjligheter till arbetsmarknadsintegration.

En central aspekt i denna studie är att analysera arbetsmarknadsinsatsers hållbarhet och effektivitet. Dessa begrepp definieras nedan för att tydliggöra deras tillämpning i relation till kommunala arbetsmarknadsåtgärder. Hållbarhet definieras ofta utifrån det så kallade "triple bottom line"-ramverket, vilket omfattar tre dimensioner: miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet (Scheyvens, Banks & Hughes, 2016). I denna studie definieras hållbarhet som arbetsmarknadsinsatsers kapacitet att skapa långsiktiga och stabila lösningar för långtidsarbetslösa, där målet inte enbart är att uppnå kortsiktig sysselsättning utan även att säkerställa varaktig arbetsmarknadsintegration. Detta innefattar insatsens långsiktiga effekter på individens möjligheter till stabil sysselsättning, kommunens ekonomiska förutsättningar att upprätthålla åtgärden samt samverkansstrukturens robusthet mellan aktörer (Bryson, Crosby & Stone, 2006). Pierre (2012) diskuterar hållbarhet i relation till styrnings- och flexibilitetsperspektiv och framhåller att offentliga institutioner måste balansera stabilitet och innovation för att möjliggöra långsiktigt hållbara lösningar.

Effektivitet är ett centralt begrepp inom organisationsteori och offentlig förvaltning och kan definieras utifrån olika perspektiv beroende på sammanhang. I denna studie definieras effektivitet som arbetsmarknadsinsatsers förmåga att uppnå önskade resultat på ett resurseffektivt sätt, det vill säga hur väl insatserna bidrar till att långtidsarbetslösa återintegreras på arbetsmarknaden i förhållande till de resurser som investeras (Bryson et al., 2006). Effektivitet bedöms utifrån tre huvudsakliga dimensioner:

1. Måluppfyllelse – insatsers förmåga att leda till faktisk sysselsättning och långsiktig arbetsmarknadsanknytning.
2. Resurseffektivitet – hur väl insatser använder tilldelade resurser i förhållande till sina resultat.
3. Strukturell effektivitet – hur väl samverkansmodeller mellan kommunala, regionala och statliga aktörer stödjer implementeringen av effektiva insatser.

DiMaggio och Powell (1983) betonar effektivitet i offentliga organisationer påverkas av institutionell isomorfism, där organisationer anpassar sig till externa krav snarare än att optimera insatser utifrån lokala behov. Detta kan resultera i att arbetsmarknadsinsatser främst utformas för att uppfylla nationella policykrav snarare än att maximera arbetsmarknadsintegration på lokal nivå. Detta kan resultera i att arbetsmarknadsinsatser främst utformas för att uppfylla nationella policykrav snarare än att maximera arbetsmarknadsintegration på lokal nivå. Meyer och Rowan (1977) introducerar begreppet *decoupling* för att beskriva hur organisationer kan anta symboliska strukturer som skapar legitimitet, utan att dessa nödvändigtvis påverkar den operativa verksamheten.

Dessa definitioner utgör en grund för att operationalisera och analysera hållbarhet och effektivitet i kommunala arbetsmarknadsinsatser. För att förstå hur dessa faktorer påverkar kommunala arbetsmarknadsinsatser krävs en teoretisk ram som belyser både de strukturella ramarna, samverkansprocesserna och de exkluderande mekanismer som kan påverka insatsernas effektivitet och hållbarhet. Nedan presenteras tre kompletterande teoretiska perspektiv som tillsammans möjliggör en mer djupgående analys av kommunernas arbete med långtidsarbetslöshet.

Institutionell teori

Institutionell teori används för att förstå hur formella och informella regler, normer och strukturer påverkar organiseringen av arbetsmarknadsinsatser. Kommunerna i Västra Götaland verkar inom ett institutionellt fält som präglas av både statliga riktlinjer, regionala strategier och lokala initiativ. Inom detta fält formas kommunala åtgärder i samspelet mellan olika aktörer, logiker och krav. Teorin möjliggör en analys av hur arbetsmarknadsinsatser utvecklas i ett sammanhang där legitimitet alltså upplevd rättfärdighet och anpassning till rådande normer – är en avgörande faktor för att säkerställa stöd och resurser från andra aktörer och överordnade nivåer.

Institutionell teori betonar att organisationer är inbäddade i ett nätverk av normer, regler och rutiner som styr deras beteende och beslutsfattande (DiMaggio & Powell, 1983). Kommuner anpassar sig till förväntningar från staten, regionen och civilsamhället för att säkra sin legitimitet inom det institutionella fältet. Dessa institutionella strukturer kan vara både möjliggörande och begränsande de ger stabilitet men kan samtidigt hämma innovation, särskilt i kommuner där behovet av lokal anpassning är stort.

En viktig del av institutionell teori är att organisationer formas och anpassar sin verksamhet i enlighet med institutionella normer och förväntningar för att uppnå och behålla legitimitet. Detta kan exempelvis relateras till hur kommunerna implementerar arbetsmarknadsinsatser i enlighet med nationella riktlinjer och regionala strategier. En relevant analysfråga blir därför hur institutionella faktorer påverkar samverkan mellan aktörer och vilka hinder som kan uppstå på grund av regelverk och organisatoriska strukturer. Institutionell teori hjälper oss att förstå varför vissa insatser är mer långsiktigt hållbara än andra genom att analysera hur de förankras i existerande institutionella ramar.

Vid analysen av kommunernas arbetsmarknadsinsatser kommer institutionell teori att användas för att identifiera vilka regler, normer och organisatoriska strukturer som påverkar insatsernas utformning. Genom att kategorisera resultaten utifrån (1) policykrav, (2) organisatoriska begränsningar och (3) institutionella incitament, studien kan undersöka hur institutionella logiker påverkar kommunernas handlingsutrymme. Samverkansteori används som ett komplement för att belysa hur aktörer agerar inom institutionella ramar.

Syftet med att tillämpa ett institutionellt perspektiv är inte att avgöra vilka insatser som är mest effektiva, utan att förstå varför vissa insatser prioriteras och hur de formas inom befintliga policy och organisationsstrukturer. Det synliggör också varför entreprenöriella initiativ i vissa kommuner, där nyckelaktörer driver fältförändring genom att introducera nya arbetssätt, möter motstånd eller kräver särskilda strategier för att vinna legitimitet.

I Sverige har kommunernas roll inom arbetsmarknadspolitiken blivit alltmer central, trots att detta traditionellt sett har varit en statlig uppgift. DiMaggio och Powell (1983) betonar hur institutionella isomorfismer påverkar organisationers utveckling och anpassning till omvärldens krav. Detta kan förklara varför kommunerna utvecklat egna arbetsmarknadsåtgärder och agerar som en kompletterande kraft till Arbetsförmedlingen. Deras insatser påverkas dock av politiska och ekonomiska begränsningar, vilket speglar den spänning mellan stabilitet och flexibilitet som kännetecknar institutionella processer (Pierre, 2012). Kommunerna har exempelvis utvecklat egna arbetsmarknadsåtgärder för att hantera långtidsarbetslöshet, men deras handlingsutrymme begränsas av nationella styrmodeller, finansieringsstrukturer och samverkansförväntningar med Arbetsförmedlingen.

Bryson et al. (2006) visar att tvärssektoriella samarbeten ofta uppstår som en reaktion på institutionella misslyckanden, där enskilda sektorer inte lyckats hantera komplexa

samhällsproblem på egen hand. För att övervinna dessa begränsningar kan kommuner ingå i samarbeten där resurser, kompetenser och beslut samordnas för att skapa mer effektiva arbetsmarknadsåtgärder. Dock innebär sådana samarbeten utmaningar i form av maktobalanser, legitimitetsproblem och behovet av att hantera olika organisatoriska logiker. Samtidigt kan dessa samarbeten innebära spänningar mellan olika logiker, såsom den offentliga sektorns fokus på reglering och transparens kontra privata aktörers resultat- och marknadsorienterade drivkrafter (Scheyvens et al., 2016).

Författarna betonar dock att privata aktörer ofta verkar inom institutionella strukturer som gynnar vinstmaximering, vilket kan begränsa deras incitament att delta i långsiktiga lösningar för social inkludering. Därmed kan kommunala arbetsmarknadsåtgärder behöva navigera mellan offentliga och privata logiker för att säkerställa hållbara lösningar (Scheyvens et al., 2016). Detta perspektiv är centralt i studien, eftersom det förklarar varför vissa kommuner implementerar insatser på ett visst sätt och vilka institutionella faktorer som påverkar deras effektivitet.

Samtidigt som institutionella ramar och policylogiker påverkar kommunernas handlingsutrymme, är den praktiska implementeringen av arbetsmarknadsinsatser starkt beroende av hur olika aktörer samarbetar. Samverkansteori erbjuder ett analytiskt verktyg för att undersöka hur olika samhällsaktörer som kommuner, statliga myndigheter, näringsliv och civilsamhälle samverkar för att hantera långtidsarbetslöshet, samt vilka faktorer som påverkar detta samarbete.

Institutionell teori hjälper oss således att förstå hur fältet för kommunala arbetsmarknadsinsatser formas, vilka aktörer har tolkningsföreträde, hur legitimitet byggs upp och hur förändring sker eller motverkas genom institutionella mekanismer. Medan institutionella faktorer såsom policykrav och finansieringsstrukturer kan begränsa eller möjliggöra samverkan, fokuserar samverkansteori på hur dessa begränsningar hanteras genom relationer mellan aktörer. I denna studie används därför institutionell teori för att identifiera de strukturella förutsättningarna för samverkan, medan samverkansteori analyserar hur kommuner navigerar inom dessa ramar för att implementera arbetsmarknadsinsatser.

Analysmodell och operationalisering vid analysen av kommunernas arbetsmarknadsinsatser används institutionell teori för att identifiera vilka regler, normer och organisatoriska strukturer som påverkar insatsernas utformning. Analysen organiseras utifrån tre kategorier:

1. Policykrav
2. Organisatoriska begränsningar
3. Institutionella incitament

Dessa institutionella ramar används för att analysera hur externa krav formar kommunernas handlingsutrymme och begränsar aktörers agerande. För att förstå hur aktörer faktiskt hanterar dessa begränsningar i praktiken krävs dock ett teoretiskt komplement. I nästa avsnitt introduceras därför samverkansteori, som fokuserar på hur aktörer interagerar och samordnar sina insatser inom ramen för dessa strukturella villkor.

Samverkansteori (Collaborative Governance)

Samverkansteori används för att studera hur olika aktörer samarbetar för att uppnå gemensamma mål. I denna studie är fokus på hur kommunerna i Västra Götaland organiserar tvärssektoriellt samarbete med Arbetsförmedlingen, näringslivet, civilsamhället och andra offentliga aktörer för att minska långtidsarbetslösheten. Samverkansteori möjliggör en analys av de tvärorganisatoriska strukturer, samordningsmekanismer och institutionella förutsättningar som påverkar både processer och resultat i arbetsmarknadsinsatserna.

Institutionell teori synliggör de strukturella ramar som omger samverkansorganisationernas arbete, såsom policykrav, finansieringsstrukturer och organisatoriska normer.

Samverkansteori fokuserar däremot på hur aktörer navigerar inom dessa ramar och hur interaktioner mellan olika sektorer formar arbetsmarknadsinsatser. Samtidigt kompletterar social exklusionsteori analysen genom att belysa vilka grupper som riskerar att hamna utanför arbetsmarknaden och hur samverkan kan användas som ett verktyg för att bryta exklusionsmönster.

Medan institutionell teori som betonar stabilitet och etablerade normer, belyser samverkansteori det dynamiska och ofta föränderliga samspelet mellan aktörer. Det handlar inte bara om struktur, utan även om ett förhållningssätt för offentliga organisationer som kräver öppenhet, anpassningsförmåga och flexibilitet i mötet med andra sektorer (Ansell & Gash, 2008). Detta möjliggör analys av hur kommunernas samverkansinsatser antingen reproducerar etablerade strukturer eller driver innovation och fältförändring.

Samverkan som ett strategiskt verktyg för arbetsmarknadsintegration

Samverkan utgör en strategisk dimension i utformningen av arbetsmarknadsinsatser, särskilt i komplexa policyområden som präglas av sektorsövergripande ansvar. Inom ramen för samverkansteori, särskilt hos Ansell och Gash (2008), betonas att hållbar och effektiv samverkan kräver gemensam målsättning, ömsesidigt förtroende, samt tydliga strukturer för kommunikation och beslutsfattande. I detta perspektiv betraktas samverkan inte som ett tillfälligt samarbete utan som ett långsiktigt styrningssätt som förutsätter delat ansvar och kollektivt handlande.

I kontexten av arbetsmarknadsintegration blir samverkan ett sätt att hantera de institutionella begränsningar som ofta råder, exempelvis policykonflikter eller bristande kapacitet i enskilda organisationer. Samverkan möjliggör koordinering av resurser och kompetens över organisationsgränser och kan därmed fungera som ett svar på strukturell fragmentering. Scheyvens et al. (2016) betonar att strategisk samverkan kräver organisatorisk flexibilitet och en vilja att utveckla nya lösningar i gränssnittet mellan det offentliga, privata och ideella. Detta innefattar bland annat gemensam målformulering, samsyn i problembeskrivning samt förmåga att balansera olika styrlogiker och incitament.

Samtidigt framhåller samverkansteori att denna typ av styrning medför utmaningar. Enligt Ansell och Gash (2008) riskerar samverkan att misslyckas om det finns stora maktobalanser, brist på institutionellt stöd eller svagt engagemang från centrala aktörer. Legitimiteten i samverkansbaserade lösningar är beroende av transparens, förutsägbarhet och fördelning av ansvar, vilket kräver stabila strukturer och återkommande interaktion.

Mot denna bakgrund blir samverkan inte enbart ett praktiskt verktyg utan en grundläggande strategi för att möjliggöra långsiktiga och inkluderande arbetsmarknadsinsatser. Genom att teoretiskt förstå samverkan som en styrningsform snarare än enstaka projekt, blir det möjligt att analysera hur aktörers samspel påverkar både implementering och resultat i arbetsmarknadspolitiken.

Även om samverkansteori förklarar hur styrning sker i praktiken, säger den mindre om vilka konsekvenser detta får för olika grupper. Därför kompletteras den i denna studie med social

exklusionsteori, som riktar fokus mot hur samverkansstrukturer påverkar tillgången till arbetsmarknadsinsatser för individer i utsatthet.

Samlokalisering och tvärsektoriella samarbeten som framgångsfaktorer

Inom ramen för samverkansteori lyfts samlokalisering och tvärsektoriella strukturer ofta fram som viktiga organisatoriska mekanismer för att möjliggöra effektiv samverkan (Ansell & Gash, 2008). Samlokalisering innebär att olika aktörer, till exempel kommunala, statliga och ideella – arbetar fysiskt tillsammans i gemensamma miljöer. Detta skapar ökad tillgång till informella kommunikationskanaler, ökar tilliten och minskar det institutionella avståndet mellan organisationer. Enligt Ansell och Gash är just kontinuerlig kommunikation, gemensam förståelse och tillit centrala villkor för att samverkan ska utvecklas till ett stabilt styrningssätt snarare än tillfälliga projekt.

Organisatoriska arrangemang som samlokalisering fyller inte enbart en praktisk funktion, utan har även normativa och strategiska dimensioner (Scheyvens et al., 2016). Genom att samordna resurser, personal och beslutsprocesser kan aktörer uppnå ökad transparens, gemensamt ägarskap och effektivare beslutsfattande. Detta är särskilt relevant i kontexten av komplexa samhällsutmaningar som långtidsarbetslöshet, där ansvar och resurser är spridda över flera sektorer.

Tvärsektoriella samarbeten där offentliga aktörer samverkar med näringsliv, civilsamhälle och andra nivåer av förvaltning kräver enligt båda dessa teoretiker tydliga strukturer och återkommande interaktion. Det räcker inte med formella överenskommelser; samverkan kräver institutionellt stöd och långsiktigt engagemang. I relation till kommunala arbetsmarknadsinsatser innebär detta att robusta samverkansformer, såsom samlokalisering och gemensamma samverkansplattformar, kan vara avgörande för insatsernas hållbarhet och legitimitet.

Utifrån dessa teoretiska perspektiv betraktas organisatorisk samlokalisering och tvärsektoriella arenor inte som tekniska lösningar, utan som centrala delar i en styrningslogik som möjliggör koordinering, ansvarsfördelning och gemensamt lärande. Detta bidrar till förståelsen av hur kommunala arbetsmarknadsinsatser kan organiseras på ett sätt som främjar långsiktig arbetsmarknadsintegration och effektivt resursutnyttjande.

För att analysera kommunernas arbetsmarknadsinsatser utifrån ett samverkansteoretiskt perspektiv operationaliseras teorin i tre huvudkategorier:

1. Samverkansstrukturer – Hur är samarbetet mellan kommuner, Arbetsförmedlingen och andra aktörer organiserat?
2. Samverkansprocesser – Vilka mekanismer möjliggör eller försvårar samordning? Exempelvis informationsutbyte, beslutsfattande och resursfördelning.
3. Samverkansresultat – Vilka effekter har samverkan haft på långtidsarbetslösheten, och hur påverkas olika målgrupper?

När normer, roller och organisatoriska strukturer begränsar handlingsutrymmet kan vissa grupper hamna utanför, trots etablerad samverkan. Informella prioriteringar avgör ofta vilka som inkluderas i insatser, vilket riskerar att osynliggöra dem med mer komplexa behov. Även vid fungerande samverkansstrukturer kvarstår hinder som försvårar återgång till arbetsmarknaden, vilket tydliggör behovet av att adressera både strukturella och individuella begränsningar.

Social exklusionsteori

Social exklusionsteori används för att analysera vilka grupper som riskerar att hamna utanför arbetsmarknaden och hur kommunernas insatser påverkar deras möjligheter till inkludering. Levitas (2005) definierar social exklusion som en mångdimensionell process där ekonomiska, institutionella och sociala faktorer samverkar för att begränsa individers tillgång till arbete, utbildning och samhällsresurser. Hon identifierar tre diskurser som påverkar utformningen av välfärdspolitik: RED (omfördelning), MUD (moraliskt ansvar) och SID (integration via arbete). RED betonar strukturella villkor, medan MUD och SID individualiserar problemet och tenderar att förlägga ansvaret på individens anpassning till arbetsmarknaden.

Långtidsarbetslöshet betraktas ofta som en följd av bristande anpassning snarare än strukturella hinder, vilket kan leda till ytterligare marginalisering och stigmatisering. Exklusionsteori synliggör att hinder kan vara både strukturella (t.ex. diskriminerande regelverk) och sociala (brist på nätverk och kulturellt kapital). Kommunala insatser kan bidra

till inkludering genom individanpassning, men riskerar också att förstärka exklusion vid selektiva urval eller snabbaktiveringsfokus. Silver (1994) fördjupar detta genom begreppen inkluderingsstrategier och exkluderingsmekanismer, som förklarar hur institutionella logiker formar vem som inkluderas i arbetsmarknadsåtgärder. Arbetslöshet ses här som uttryck för djupare marginalisering, där vissa grupper systematiskt utesluts från samhällsdeltagande.

Forskning visar att integrering beror på hur insatser utformas och samordnas. Bristande samverkan mellan aktörer riskerar att försvåra inkludering (Panican & Ulmestig, 2019). I kontraktets Scheyvens et al. (2016) lyfter att privata aktörer ofta saknar incitament att anställa utsatta grupper, vilket kräver riktade åtgärder och flexibla samverkansmodeller.

Bryson et al. (2006) visar att tvärssektoriella samarbeten är nödvändiga men komplexa, och kräver tydlig styrning för att inte återskapa ojämlikhet. Denna studie visar att samverkan i vissa kommuner förbättrat förutsättningarna för arbetsmarknadsintegration, men att grupper med komplexa behov ofta fortfarande hamnar utanför. Kombinationer av språkstöd, praktik och utbildning – såsom i Uddevalla och Vara – har visat goda resultat, vilket stödjer tidigare forskning (Lundin, 2008).

För att analysera kommunernas arbetsmarknadsinsatser ur ett social exklusionsteoretiskt perspektiv operationaliseras teorin i tre huvudsakliga dimensioner:

1. Exkluderingsmekanismer – Vilka strukturella och sociala hinder finns för långtidsarbetslösa att komma in på arbetsmarknaden?
2. Inkluderingsstrategier – Hur utformas kommunernas arbetsmarknadsinsatser för att motverka social exklusion? Återspeglar de RED-, SID- eller MUD-diskurser?
3. Effekter på målgrupper – Hur påverkas olika grupper av långtidsarbetslösa av insatserna, och vilka resultat uppnås?

Genom att analysera hur sociala och strukturella faktorer påverkar tillgången till insatser, skapas en fördjupad förståelse av hur exkluderingsmekanismer uppstår och förverkligas i praktiken. I kombination med ett fokus på samverkansprocesser och organisatoriska ramar möjliggör detta en helhetsanalys av insatsernas utformning, genomförande och sociala räckvidd.

Teoretisk ramverksdiskussion

Det teoretiska ramverket i denna studie kombinerar institutionell teori, samverkansteori och social exklusionsteori för att analysera kommunala arbetsmarknadsinsatser. I stället för att behandla varje teori separat fokuserar detta avsnitt på hur de samverkar och kompletterar varandra i analysen.

Institutionell teori används för att identifiera de strukturella ramar och normer som styr kommunernas handlingsutrymme. Dessa institutionella faktorer – såsom policykrav, finansieringsmodeller och legitimitetsanspråk – påverkar hur kommunerna kan organisera sina arbetsmarknadsinsatser. Samverkansteori kopplas härnäst in som ett komplement, då den belyser hur aktörer samarbetar inom dessa ramar. Medan institutionell teori fokuserar på varför strukturer ser ut som de gör, visar samverkansteori hur samspel mellan aktörer inom dessa strukturer kan möjliggöra förändring, anpassning och innovation (Ansell & Gash, 2008).

Samverkansteori lägger därmed till en dynamisk dimension, där fokus ligger på hur samordning och kommunikation påverkar genomförandet av insatser. Samverkan i sig kan dock inte fullt ut förklara vilka individer som gynnas eller missgynnas av dessa insatser. För detta ändamål används social exklusionsteori, som analyserar hur strukturer och samverkansprocesser påverkar olika grupper och vilka exkluderingsmekanismer som kan uppstå (Levitas, 2005).

På så vis samverkar teorierna i ett integrerat ramverk: institutionell teori synliggör strukturella villkor, samverkansteori visar hur aktörer agerar inom dessa ramar, och social exklusionsteori förklarar vilka som inkluderas eller exkluderas till följd av insatsernas utformning. Detta samspel ger en teoretisk grund för att förstå insatsernas effektivitet och hållbarhet i både organisatoriska och sociala termer.

Sammantaget belyser ramverket hur organisatoriska ramar, samverkansprocesser och sociala villkor tillsammans formar arbetsmarknadsinsatsers räckvidd och genomslag. Genom att kombinera dessa perspektiv kan studien analysera både strukturella begränsningar och skillnader i vilka individer som faktiskt nås och gynnas av insatserna.

För att operationalisera denna analysmodell används en mixed-methods-ansats, där både kvantitativa enkätdata och kvalitativa intervjuer analyseras. Kvantitativa data används för att kartlägga kommunala strategier och insatser på en bred nivå, medan intervjuer ger en djupare förståelse av implementeringsprocesser, upplevd effektivitet och hållbarhet i arbetsmarknadsinsatserna.

Genom att kombinera dessa teoretiska perspektiv skapas en helhetsförståelse av hur kommunernas arbetsmarknadsinsatser påverkas av strukturella, organisatoriska och individrelaterade faktorer samt hur deras långsiktiga resultat kan förbättras. Studien övergår nu till metodkapitlet, där datainsamlingsmetoder och analysstrategier presenteras i detalj.

Avslutningsvis bör det poängteras varför just dessa tre perspektiv har valts och hur de tillsammans skapar ett sammanhängande analysverktyg. Studien bygger inte på att dessa perspektiv ska fungera parallellt, utan att de relaterar till varandra genom att belysa olika men sammanflätade aspekter av samma fenomen. Det strukturella ramverket utgörs av det institutionella sammanhanget, där faktorer som policykrav, organisatoriska begränsningar och legitimitetslogiker – så som de formuleras av DiMaggio och Powell (1983) och Pierre (2012) skapar förutsättningarna för handlande. Det är inom dessa ramar som samverkan uppstår och formas, vilket förklaras genom Ansell och Gash (2008) betoning på relationernas betydelse, förtroendebyggande och återkommande kommunikation. Samverkan blir här inte en neutral funktion utan en process som i hög grad påverkas av de institutionella förutsättningarna.

Därefter gör perspektivet kring social exklusion det möjligt att skifta fokus från organisation till individ. Genom Levitas (2005) förståelse av de diskurser som styr hur deltagande i arbetsmarknaden konstrueras – exempelvis om fokus ligger på omfördelning, anpassning eller integration – blir det möjligt att analysera hur vissa individer gynnas eller hamnar utanför. Det är i detta samspel – mellan struktur, organisering och inkludering – som analysen finner sin grund. Därmed bidrar varje perspektiv med ett eget analytiskt bidrag, men först i kombination ger de en fördjupad förståelse av varför arbetsmarknadsinsatser ser ut som de gör, hur de implementeras, och för vem de får effekt.

Metod

För att kartlägga och analysera de kommunala arbetsmarknadsinsatserna i Västra Götaland samt förstå deras organisering, samverkan och hållbarhet, har en blandad metodansats (mixed-methods) använts i denna studie. Det valda angreppssättet möjliggör en kombination av kvantitativa och kvalitativa data, vilket är centralt för att kunna besvara studiens syfte och forskningsfrågor. Enligt Brulin och Bäckström (2006) är detta tillvägagångssätt särskilt lämpligt vid studier av komplexa samhällsfenomen såsom arbetsmarknadsinsatser, då det möjliggör både en bred kartläggning och en djupare förståelse för kontextuella och organisatoriska faktorer. May (2001) framhåller att blandade metoder är särskilt användbara när forskningen syftar till att triangulera data för att skapa en mer nyanserad och valid bild av ett komplext fenomen.

I denna studie delas resultatredovisningen in i två delar: den första delen presenterar resultaten från enkätundersökningen, medan den andra delen fokuserar på resultaten från intervjustudien. Enkätundersökningen undersöker arbetsmarknadsinsatsernas organisatoriska och institutionella aspekter, medan intervjustudien främst analyserar samarbeten och samverkan mellan olika aktörer.

Forskningsansats

Med hänsyn till studiens syfte och forskningsfrågor används en blandad metodansats för att kombinera kvantitativa och kvalitativa datakällor. Enkäten ger en kvantitativ överblick över kommunernas arbetsmarknadsinsatser och deras organisatoriska strukturer, medan djupintervjuerna bidrar med kvalitativa insikter om samverkansprocesser och praktiska erfarenheter av att implementera insatserna. Kombinationen av dessa metoder möjliggör en mer heltäckande analys och en bättre förståelse av de faktorer som påverkar insatsernas effektivitet. Eftersom studien kombinerar kvantitativa och kvalitativa metoder, är det viktigt att urvalet speglar en variation av kommuner med olika organisatoriska förutsättningar. Urval och analys har utformats i nära anslutning till studiens teoretiska ramverk, där institutionella, samverkande och exkluderande perspektiv tillsammans ger möjlighet att undersöka både de strukturella, organisatoriska och sociala dimensionerna av kommunernas insatser.

Urval

Urvalet för intervjustudien grundades på resultaten från enkätundersökningen samt principen om strategiskt urval (Bryman, 2011). Kommunerna valdes med avsikt att uppnå en variation utifrån geografisk spridning, organisatoriska skillnader och rapporterade framgångsfaktorer. I urvalsprocessen har jag utgått från den geografiska indelning som Västra Götalandsregionen använder i sitt arbete med kompetensförsörjning, där regionen samverkar med fyra kommunalförbund: Fyrbodals, Sjuhärads, Skaraborgs och Göteborgsregionen. Avsikten var att välja en representativ kommun från varje kommunalförbund för att möjliggöra jämförelser utifrån organisatoriska skillnader, lokala förutsättningar och identifierade framgångsfaktorer.

Urvalet av kommuner gjordes även med hänsyn till innehållet i deras enkätsvar. De utvalda kommunerna hade redovisat särskilt intressanta eller innovativa arbetsmarknadsinsatser som bedömdes relevanta att undersöka vidare. Ett ytterligare urvalskriterium var att inkludera olika typer av insatser, exempelvis KAA-verksamhet (kommunalt aktivitetsansvar), Jobbspår samt kommunalt initierade och finansierade projekt. Avsikten var att inte enbart studera likartade insatser, utan att snarare belysa bredden av kommunala arbetssätt för att möjliggöra en mer nyanserad och jämförande analys.

För att fördjupa förståelsen för samverkansdynamiken inkluderades dessutom en intervju med en sektionschef från Arbetsförmedlingen. Denna aktör har en central roll i samverkan med kommunerna vid genomförandet av arbetsmarknadspolitiska åtgärder och kompletterar därmed den kommunala perspektivbilden. Samtliga intervjuer analyseras som en samlad del av det kvalitativa datamaterialet i studien.

De personer som intervjuats i studien har valts ut utifrån sin funktionella roll i arbetet med kommunala arbetsmarknadsinsatser. Samtliga respondenter har haft ett direkt ansvar i genomförandet eller ledningen av specifika projekt eller verksamheter. Intervjuerna har genomförts med följande roller: en delprojektledare från Åmål kommun, en koordinator och en konsult från Uddevalla kommun, en chef för arbetsmarknadsenheten i Vara kommun, en projektledare från Trollhättan kommun samt en verksamhetssamordnare från Arbetsförmedlingen Region Väst. Respondenterna har valts för att de besitter relevant kunskap om insatsernas utformning, organisering och samverkan. Namnen anonymiseras i uppsatsen i enlighet med forskningsetiska principer.

Datainsamling av enkätundersökning

Enkätdelen av studien syftade till att samla in data från samtliga 49 kommuner i Västra Götalandsregionen. Utskicket genomfördes den 12 september 2024, med påminnelser den 25 september och 15 oktober för att öka svarsfrekvensen. Totalt inkom 30 svar, vilket motsvarar cirka 61 procent (se bilaga 1).

Enkäten skickades till arbetsmarknadsenhetschefer, projektledare och andra tjänstepersoner med direkt ansvar för arbetsmarknadsinsatser i kommunerna. Målgruppen valdes utifrån deras operativa och strategiska roll i utformningen och genomförandet av insatser riktade till långtidsarbetslösa.

För att både samla strukturerade data och fånga kommunernas egna beskrivningar av strategier och initiativ användes en kombination av slutna och öppna frågor. Metodvalet stöds av Enkätboken (Trost & Hultåker, 2016), där denna kombination lyfts fram som ett sätt att kvantifiera svar samtidigt som nyanserade erfarenheter fångas. Utformningen gav fördjupad inblick i lokala program, samverkan och framgångsfaktorer.

Strukturen och innehållet i enkäten utformades för att ge en omfattande bild av kommunernas arbetsmarknadsinsatser för långtidsarbetslösa genom att samla information om insatsens omfattning och inriktning, målgrupper, typ av stöd och programinnehåll samt metoder för att mäta framgång och identifiera utmaningar.

Enkäten bestod av 13 frågor som täckte centrala områden som aktuella arbetsmarknadsåtgärder, samverkan med andra aktörer, målgrupper, resultat och exempel på framgångsrika projekt (se bilaga 2). Frågorna belyste hur insatserna struktureras, vilka grupper som prioriteras och i vilken mån arbete kombineras med utbildning. Den innehöll även frågor om samarbete med statliga aktörer som Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, samt lokala aktörer som ideella organisationer och företag, i syfte att analysera vilka partnerskap som stärker insatsernas hållbarhet. Genom öppna frågor kunde kommunerna lyfta fram framgångsfaktorer och exempel, vilket gav insikter om hur insatser kan anpassas till lokala förutsättningar och spridas vidare.

Datainsamling av djupintervjuer

För att fördjupa analysen av arbetsmarknadsinsatser för långtidsarbetslösa genomfördes fem semistrukturerade djupintervjuer med nyckelpersoner från utvalda kommuner (se bilaga 1), som rapporterat särskilt framgångsrika insatser. Syftet var att få en djupare förståelse för de specifika metoder och strategier som anses mest effektiva samt hur dessa insatser anpassats till lokala förhållanden.

Intervjuerna hölls digitalt via Microsoft Teams och varade cirka en timme, med undantag för intervjun med Herrljunga kommun, som genomfördes via e-post. I detta fall skickades en lista med 28 intervjufrågor till arbetsmarknadsenhetschefen, som lämnade utförliga skriftliga svar. För de muntliga intervjuerna säkerställdes samtycke, och samtalen spelades in för att underlätta en korrekt återgivning av svaren. Inspelningarna transkriberades automatiskt med hjälp av programvara, och kompletterande anteckningar togs under samtalen för att fånga ytterligare detaljer och nyanser.

Deltagarna i intervjuerna inkluderade projektansvariga och projektledare från kommunerna (se bilaga 3). I ett fall deltog en arbetsmarknadsenhetschef och en konsultmedarbetare, vilket gav ytterligare perspektiv på insatsernas implementering och utmaningar. Den semistrukturerade formen möjliggjorde flexibilitet att ställa följdfrågor och utforska oväntade eller betydelsefulla teman som framkom under samtalen, i linje med den metodik som Bryman (2011) rekommenderar för djupgående kvalitativa studier.

Intervjun med Arbetsförmedlingen genomfördes med en verksamhetsamordnare och fokuserade särskilt på myndighetens roll i kommunala projekt, bedömning av insatsernas hållbarhet och uppfattning om effektiv samverkan.

Intervjuguiden, som utformades utifrån studiens teoretiska ramverk, bestod av 28 frågor och behandlade centrala teman såsom insatsernas syfte och målgrupp, organisering och genomförande, samverkan med externa aktörer, utmaningar, uppnådda resultat samt upplevd effektivitet (se bilaga 3). Intervjuerna spelades in med informanternas samtycke och transkriberades automatiskt. För att fånga kontextuella nyanser kompletterades materialet med fältanteckningar. Analysen genomfördes tematiskt i syfte att identifiera gemensamma framgångsfaktorer och kontextbundna insikter som bidrar till insatsernas effektivitet och hållbarhet.

Frågorna i intervjuguiden speglar centrala teman från alla tre perspektiven: institutionella begränsningar och drivkrafter, samverkansprocesser och ansvarsfördelning, samt exkluderingsrisker och individanpassning. Detta möjliggjorde en flerdimensionell insamling av data där relationen mellan struktur, organisering och inkludering kunde utforskas.

Utöver det primärmaterial som samlats in genom kvalitativa intervjuer används även Arbetsförmedlingens slutrapport *Samverkan med kommuner och Delegationen för unga och nyanlända till arbete* (2023) som en kompletterande sekundärkälla. Rapporten används särskilt för att fördjupa analysen av Arbetsförmedlingens samverkansmodell, dess organisatoriska förutsättningar och erfarenheter av individinriktade insatser såsom jobbspår. Eftersom rapporten utgör en officiell redovisning av myndighetens arbete inom ramen för regeringens uppdrag, bidrar den till att kontextualisera de perspektiv som framkommer i intervjuerna med både kommunala aktörer och Arbetsförmedlingen.

Analysmetod

Analysen av studiens material har genomförts i två steg; först en bearbetning av det kvantitativa enkätaterialet och därefter en tematisk analys av det kvalitativa intervjumaterialet. Kombinationen av dessa två analysnivåer har möjliggjort både en översiktlig kartläggning av kommunernas arbetsmarknadsinsatser och en djupare förståelse för hur dessa insatser organiseras, genomförs och samverkas kring.

Enkätens slutna frågor analyserades genom deskriptiv statistik i form av frekvenstabeller och diagram för att identifiera mönster och variationer i kommunernas insatser, målgrupper och samverkansstrukturer. De öppna frågorna i enkäten kodades tematiskt, där svaren granskades för återkommande begrepp och formuleringar kopplade till exempelvis framgångsfaktorer, utmaningar och samverkansformer.

Det kvalitativa materialet från de semistrukturerade intervjuerna analyserades med hjälp av tematisk analys enligt Braun och Clarke (2006), i sex steg: (1) transkribering av intervjuerna, (2) noggrann genomläsning och bekantning med materialet, (3) initial kodning av meningsbärande enheter, (4) sortering av koder i preliminära teman, (5) granskning och

justering av teman, samt (6) slutlig tematisering och formulering av teman. Dessa steg genomfördes iterativt och med stöd i både empirin och det teoretiska ramverket.

I den initiala kodningen identifierades återkommande uttryck och beskrivningar i intervjuerna, utan förutfattade kategorier. Därefter sorterades koderna i övergripande teman såsom samverkan, individanpassning, arbetsgivarengagemang, resursutmaningar och innovation. Dessa teman formades både utifrån materialets innehåll och i dialog med studiens tre teoretiska perspektiv. Exempelvis tolkades återkommande beskrivningar av samverkansproblem eller samordningsvinster med stöd i samverkansteori (Ansell & Gash, 2008), medan resonemang kring legitimitet, policykrav eller organisatoriska begränsningar analyserades med hjälp av institutionell teori (DiMaggio & Powell, 1983; Pierre, 2012). När intervjupersoner beskrev hur vissa grupper inte nås av insatser eller exkluderas ur projekt, användes social exklusionsteori (Levitas, 2005; Silver, 1994) för att förstå de mekanismer som ligger bakom selektiv inkludering eller marginalisering.

Det teoretiska ramverket har således inte enbart använts som ett tolkningsfilter i efterhand, utan har varit aktivt närvarande under kodning, tematisering och analys. Varje tema har relaterats till forskningsfrågorna, och teorierna har hjälpt till att tolka både det som sägs uttryckligen och det som antyds i intervju svaren – såsom underliggande logiker, samverkansmönster eller ojämlika villkor.

Trianguleringen mellan det kvalitativa och det kvantitativa materialet skedde genom att teman från intervjuerna jämfördes med mönster i enkät svaren. Exempelvis analyserades om de kommuner som beskrev framgångsrik samverkan också redovisade hög grad av struktur och samlokalisering i enkäten. Där skillnader uppstod mellan de två materialen analyserades detta med stöd i de teoretiska perspektiven, exempelvis genom att identifiera om skillnaden kan förklaras av institutionella hinder eller exkluderande strukturer.

Slutligen användes varje teoretiskt perspektiv som ett analytiskt raster: institutionell teori för att synliggöra strukturella och normativa ramar, samverkansteori för att analysera aktörernas inbördes relationer och samordning, samt social exklusionsteori för att undersöka vilka grupper som gynnas respektive missgynnas av insatserna. På detta sätt integrerades teori och empiri i hela analysprocessen.

Metoddiskussion

Den blandade metodansatsen är väl anpassad för denna studie då den kombinerar kvantitativa och kvalitativa metoder för att ge både en övergripande och detaljerad förståelse av kommunernas arbetsmarknadsinsatser. Enkätens kvantitativa data möjliggör en generaliserbar bild av regionens arbetsmarknadsinsatser och lyfter fram mönster och trender, medan de semistrukturerade intervjuerna bidrar med fördjupade insikter om specifika kontextuella faktorer som påverkar insatsernas effektivitet och hållbarhet. Denna kombination av metoder stärker studiens tillförlitlighet och erbjuder praktiska rekommendationer för framtida insatser (Brulin & Bäckström, 2006; May, 2001).

Resultaten från studien analyseras med hjälp av institutionell teori och organisatoriska perspektiv för att förstå hur kommunernas arbetsmarknadsinsatser struktureras och implementeras. Institutionell teori används för att analysera hur regler, normer och samverkansformer påverkar insatsernas utformning, medan organisatoriska perspektiv hjälper till att identifiera hur olika faktorer inom kommunerna bidrar till insatsernas effektivitet.

Trots metodens styrkor finns vissa begränsningar som kan påverka studiens generaliserbarhet och djup. Enkätvarsfrekvensen uppgick till 61 %, vilket är tillräckligt för att ge en representativ bild men innebär att svaren från en betydande andel kommuner saknas. Dessutom var processen att samla in enkätsvar tidskrävande, då flera kommuner var långsamma med att svara.

Detta resulterade i att svarstiden förlängdes två gånger för att uppnå en tillfredsställande svarsfrekvens. Det finns en risk att de kommuner som inte svarade har andra organisatoriska förutsättningar eller arbetssätt som därmed inte omfattas av studiens resultat, vilket begränsar möjligheten att fullt ut spegla hela regionens variation. Till exempel genomfördes inga intervjuer med kommuner i Göteborgsregionen (GR), som är den delregion med störst befolkning och innefattar flera stora kommuner med komplexa arbetsmarknads utmaningar. Denna obalans i geografisk representation kan påverka analysen, då GR:s erfarenheter inte reflekteras lika tydligt i resultatet.

En annan begränsning är att e-post intervjun med Herrljunga kommun, även om den resulterade i utförliga svar, inte gav samma dynamik som de muntliga intervjuerna, där följdfrågor kunde ställas. Dessutom kan den automatiska transkriberingen av inspelade

intervjuer ha inneburit att vissa nyanser i svaren gick förlorade, trots kompletterande anteckningar. Urvalet av kommuner, som representerar delregionerna Fyrbodal, Sjuhärad, Skaraborg och Göteborgsregionen bidrar dock till att förstärka studiens externa validitet. Genom att inkludera kommuner av varierande storlek och geografiska förutsättningar har en bredare bild av regionens arbetsmarknadsinsatser kunnat framställas.

Begränsningarna, såsom det begränsade antalet intervjuer, enkätsvarens tidskrävande insamlingsprocess och bristen på representation från Göteborgsregionen, bör dock beaktas vid tolkningen av resultaten. För framtida studier rekommenderas att ytterligare intervjuer genomförs och att enkätsvar insamlas mer effektivt för att ytterligare stärka generaliserbarheten och djupet i analysen.

I nästa kapitel presenteras studiens resultat. Först redovisas de mest centrala fynden från enkätundersökningen, med fokus på kommunernas strategier, prioriteringar och organisatoriska lösningar för att minska långtidsarbetslöshet. Därefter följer en analys av det kvalitativa intervjumaterialet både från kommuner och Arbetsförmedlingen där särskild vikt läggs vid samverkan, implementeringsutmaningar samt faktorer som bidrar till insatsernas effektivitet och hållbarhet. Resultatkapitlet är tematiskt strukturerat och relateras löpande till studiens teoretiska ramverk.

Resultat och analys av enkätundersökning

För att besvara studiens forskningsfrågor om vilka arbetsmarknadsinsatser kommunerna i Västra Götaland har implementerat för att minska långtidsarbetslöshet, samt vilka organisatoriska och samverkansrelaterade faktorer som påverkar insatsernas resultat och hållbarhet, genomfördes en kvantitativ enkätundersökning riktad till samtliga 49 kommuner i regionen. Av dessa besvarade 30 kommuner enkäten, motsvarande en svarsfrekvens på 61 procent. Enkäten utformades för att fånga kommunernas organisatoriska strukturer, insatstyper, målgruppsstrategier och samverkansformer med fokus på att möjliggöra en analys utifrån de tre teoretiska perspektiven som använts i denna studie.

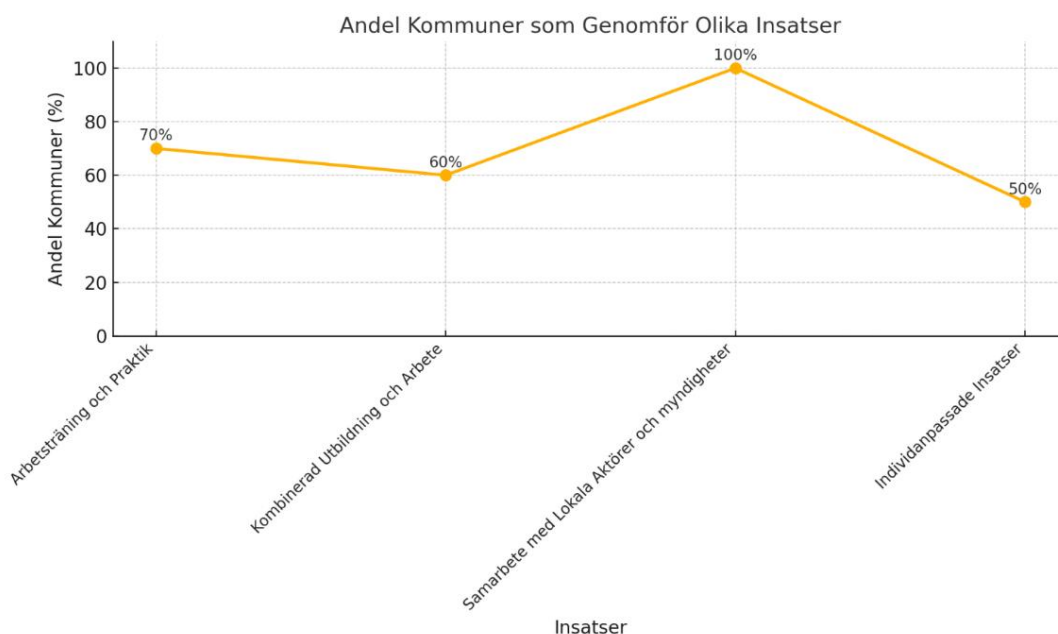
I detta kapitel presenteras resultaten med stöd i analysmodellen som väver samman begreppen effektivitet och hållbarhet, där teoretiska begrepp från institutionell teori (DiMaggio &

Powell, 1983), samverkansteori (Ansell & Gash, 2008) och social exklusionsteori (Levitas, 2005) fungerar som tolkningsramar. Resultaten diskuteras tematiskt, där syftet är att förklara inte bara *vad* kommunerna gör, utan *varför* insatserna organiseras som de gör och vilka implikationer detta har för deras långsiktiga genomslag.

I denna sektion presenteras de mest centrala resultaten från enkätsvaren med fokus på kommunernas insatser för att minska långtidsarbetslösheten. Analysen uppdelad i flera underavsnitt som tydliggör olika aspekter av kommunernas arbete och identifierar båda framgångsfaktorer och utmaningar.

Kommunernas vanligaste insatser för långtidsarbetslösa

Diagrammet nedan sammanfattar svar på frågan: *Vilken typ av stöd eller program erbjuder ni, och hur kombinerar ni utbildning och arbete i dessa åtgärder?* (Flera alternativ möjliga) samt öppna följdfrågor om kombination av utbildning och arbete.

Linjediagrammet visar vilka typer av stöd eller program som erbjuds av kommunerna, med särskilt fokus på kombinationen av utbildningsinsatser och arbetsmarknadsåtgärder.

Resultaten visar att kommunerna främst arbetar inom fyra insatsområden: arbetsträning och praktik, kombinerad utbildning och arbete, samverkan med lokala aktörer och myndigheter,

samt individanpassade lösningar. Arbetsträning och praktik innebär att långtidsarbetslösa erbjuds placeringar på arbetsplatser för att stärka sin arbetslivserfarenhet och öka möjligheterna till anställning (Arbetsförmedlingen, 2023). Kombinerad utbildning och arbete syftar till att deltagarna får yrkesutbildning parallellt med praktisk erfarenhet, ofta i branscher där det finns ett identifierat kompetensbehov (IFAU, 2012). Samarbete med lokala aktörer och myndigheter avser strukturerade samarbeten med exempelvis Arbetsförmedlingen, näringsliv och civilsamhälle för att skapa gemensamma lösningar och resurser (Brolin & Bäckström, 2006). Individanpassade insatser innebär att åtgärder anpassas efter varje deltagares specifika behov och livssituation, vilket är centralt enligt social exklusionsteorin som betonar vikten av individualisering för att motverka marginalisering (Silver, 1994).

Flertalet kommuner rapporterar att de använder arbetsträning och praktik som en väg för långtidsarbetslösa att återfå arbetslivsrutin. Enligt öppna svar i enkäten (främst från Trollhättan, Vara, Sotenäs och Karlsborg) sker detta i samarbete med lokala arbetsgivare, där målet är att deltagarna får arbetslivserfarenhet i en verklig miljö. Som en kommun uttryckte det: *”Praktik är ofta det första steget in – det viktiga är att bygga upp ett arbetslivs-självförtroende.”*

Samtidigt lyfter flera kommuner i de öppna svaren att utbildning kombineras med praktik i branschspecifika spår. Exempelvis nämner Vara kommun sin VIP-modell där arbetsliv, utbildning och individuell coachning integreras i ett sammanhängande program. Detta överensstämmer med IFAU:s (2012) tidigare konstaterande att kombinationen av utbildning och praktik ofta är mer effektiv än enskilda åtgärder.

Essunga kommun kombinerar praktikplatser med individuell handlingsplanering och har etablerat samarbete med Arbetsförmedlingen och Svenska kyrkan för att stärka deltagarnas möjligheter till arbetsmarknadsinträde. Sotenäs arbetar genom sin arbetsmarknadsenhet med praktik och samarbete med näringsliv och myndigheter, medan Karlsborg lägger särskild vikt vid individanpassade lösningar genom småskaliga praktikprojekt och samarbete med lokala välfärdsaktörer.

Resultaten visar att fyra typer av insatser dominerar kommunernas arbete för att minska långtidsarbetslösheten: arbetsträning och praktik (70 %), kombinerade utbildnings- och arbetsinsatser (60 %), samverkan med lokala och nationella aktörer (100 %) samt

individ Anpassade stödformer (50 %). Denna uppsättning åtgärder kan förstås som en institutionaliserad handlingsrepertoar, där kommunerna anpassar sina praktiker efter förväntningar och styrsignaler från staten och regionala aktörer (DiMaggio & Powell, 1983). Insatserna reflekterar därmed inte bara lokala behov, utan också normer och krav som utgår från nationella styrdokument och finansieringsmodeller.

Sett ur ett effektivitetsperspektiv framstår arbetsträning och praktik som centrala insatser eftersom de erbjuder deltagare med begränsad arbetslivserfarenhet en lågtröskelväg till arbetsmarknaden. Dock visar tidigare forskning från IFAU (2012) att arbetsträningens faktiska effekt på långsiktig arbetsmarknadsetablering är begränsad om den inte kombineras med insatser som stärker individens kompetens och matchar arbetsgivarnas behov. Effektiviteten i dessa åtgärder är därmed inte självklar, utan beror på i vilken utsträckning de leder till reguljära anställningar snarare än enbart tillfällig aktivitet.

Hållbarheten i dessa insatser är däremot starkt beroende av tillgången till engagerade arbetsgivare och lokal samverkanskapacitet. Samverkansteori (Ansell & Gash, 2008) kan här förklara varför utfallet varierar i kommuner där samsyn, långsiktiga relationer och gemensamma mål etablerats med det lokala näringslivet, skapas mer stabila förutsättningar för praktikens övergång till arbete.

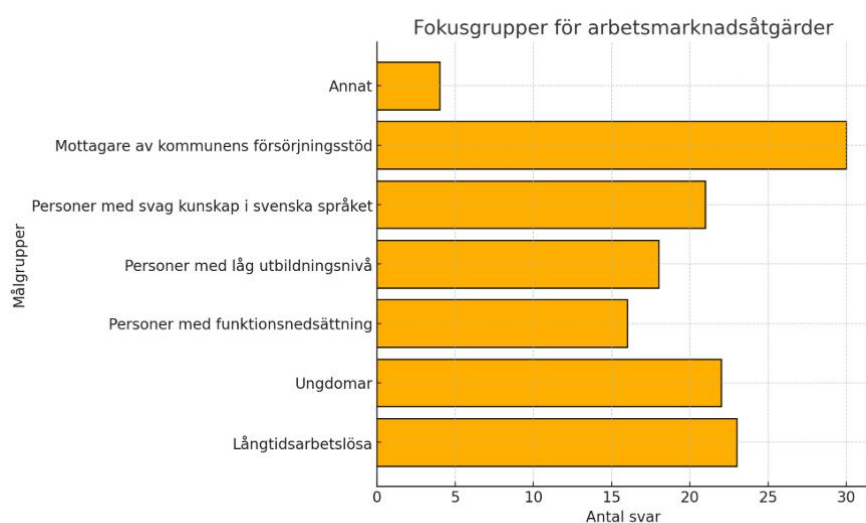
Att 60 % erbjuder kombinerade utbildnings och praktikinsatser tyder på ambitioner att överbrygga kompetensbrister hos målgruppen, vilket relaterar till social exklusionsteori (Levitas, 2005). Dessa insatser motverkar inte bara låg anställningsbarhet utan även risk för marginalisering. Individ Anpassade lösningar är ofta mer effektiva men kräver mer resurser och organisatorisk kapacitet. Att endast hälften av kommunerna använder sådana insatser regelbundet kan tolkas som uttryck för institutionell osäkerhet. Samtidigt visar forskning att just individ Anpassning är avgörande för långsiktigt hållbara resultat (Ulmestig & Panican, 2018).

Sammantaget tyder resultaten på att kommunerna arbetar inom en relativt gemensam institutionell ram, men att deras möjligheter att skapa effektiva och hållbara insatser varierar utifrån lokal samverkansförmåga, ekonomiska resurser och organisatorisk flexibilitet. Denna översikt ger en tydlig förståelse för hur kommunerna strukturerar sina insatser för att stödja långtidsarbetslösa och hur metoderna är kopplade till projektets mål om

arbetsmarknadsintegration. Kombinationen av utbildning och praktik, tillsammans med arbetsträning, indikerar en mångsidig strategi för att stärka deltagarnas möjligheter att återintegreras på arbetsmarknaden.

Målgrupper

Diagrammen nedan sammanfattar svaren på frågan *vilka målgrupper kommunerna i Västra Götaland främst riktar sina arbetsmarknadsåtgärder mot?* (Flera svarsalternativ möjliga)

Diagrammet ovan presenterar de målgrupper som kommunerna riktar sina arbetsmarknadsåtgärder mot, baserat på enkätsvaren. Kommunerna hade möjlighet att ange flera svarsalternativ, vilket ger en nyanserad bild av vilka grupper som prioriteras i deras insatser. Den efterföljande analysen belyser vilka målgrupper som är mest framträdande och hur deras behov påverkar utformningen av kommunernas strategier för att minska arbetslösheten och främja inkludering på arbetsmarknaden.

Mottagare av kommunens försörjningsstöd: Alla 30 kommuner rapporterar att de arbetar med denna målgrupp. Den totala dominansen av försörjningsstödstagare som målgrupp är tydlig i enkätresultaten. Eftersom denna grupp omnämns av samtliga svarande kommuner, framstår den som högst prioriterad. Detta kan sannolikt förklaras med att kommunerna enligt socialtjänstlagen (2001:453) har ett direkt ansvar för denna grupp, och att arbetsmarknadsinsatser därmed blir ett verktyg för att minska beroendet av ekonomiskt

bistånd. Att kommunerna nämner denna grupp kan därmed tolkas som ett uttryck för formella skyldigheter snarare än enbart strategiska överväganden, i linje med institutionell teori (Scott, 2001).

Långtidsarbetslösa (23 kommuner) och ungdomar (22 kommuner): Att långtidsarbetslösa och ungdomar tillhör de mest frekvent nämnda grupperna, tyder på att kommunerna även styr sina insatser mot grupper som ofta uppmärksammas i nationella och regionala riktlinjer för arbetsmarknadsåtgärder. Dock ska det understrykas att ingen direkt motivering har efterfrågats eller angivits i denna enkätfråga, varför det inte är möjligt att fastställa på vilket sätt kommunerna har prioriterat eller varför. Analysen av intentioner bakom målgruppsval behöver därför återkomma i intervjustudien, där resonemang om strategi, behovsanalys eller effektivitet kan ha uttryckts av respondenterna.

När det gäller personer med språkhinder (21 kommuner) och låg utbildningsnivå (18 kommuner) syns en viss samstämmighet med tidigare forskning om riskfaktorer för arbetslöshet (IFAU, 2012). Enkätsvaren visar att kommunerna i relativt stor omfattning inkluderar grupper med strukturella hinder för arbetsmarknadsdeltagande. Detta ligger även i linje med inkluderingsstrategier enligt social exklusionsteori (Silver, 1994), där målgruppen förstärks med språk- och utbildningsinsatser för att minska marginalisering.

Personer med funktionsnedsättning (16 kommuner): att denna grupp inkluderas i hög grad indikerar kommunernas strävan att skapa en mer inkluderande arbetsmarknad. Detta är av särskild vikt ur ett jämlikhets- och rättviseperspektiv.

Annat (4 kommuner): kategorin "Annat" representerar målgrupper som är mindre frekvent förekommande eller som kommunerna prioriterar lokalt. Detta kan inkludera exempelvis ensamstående föräldrar eller äldre arbetslösa.

Den tydliga prioriteringen av försörjningsstödstagare kan förstås genom begreppet policykrav enligt institutionell teori, där kommunernas agerande styrs av externt pålagda skyldigheter och formella regelverk (Scott, 2001). I detta perspektiv blir insatsfördelningen en fråga om att uppfylla institutionella krav snarare än att enbart utgå från en lokal analys av arbetsmarknadens behov. Prioriteringen stärker kommunernas legitimitet (Scott, 2001) genom att visa att de fullgör sina skyldigheter enligt lagstiftningen och hanterar de mest synliga sociala problemen. Detta mönster är i linje med tidigare forskning av Brulin och Bäckström

(2006), som visat att kommunala arbetsmarknadsinsatser ofta formas av krav från överordnade nivåer snarare än av lokala initiativ.

Att långtidsarbetslösa och ungdomar prioriteras kan förstås som en kombination av institutionella incitament och effektivitetstänkande. Genom att fokusera på målgrupper där arbetsmarknadsetablering kan nås relativt snabbt, anpassar kommunerna sina strategier för att uppnå resultat som kan motivera insatsernas existens och finansiering (Scott, 2001). Denna inriktning speglar också vad IFAU (2012) tidigare konstaterat att arbetsmarknadsinsatser tenderar att riktas mot grupper som bedöms ha relativt goda förutsättningar att snabbt komma i arbete.

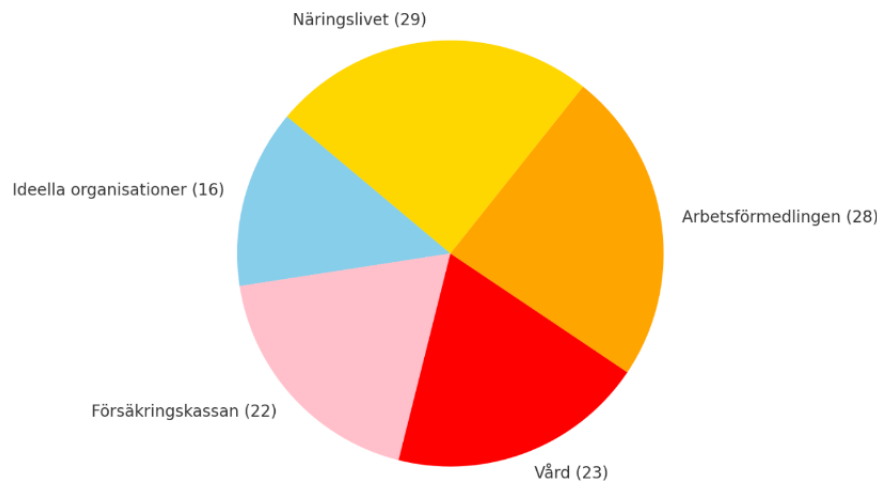
Analysen av prioriteringen av personer med språkhinder och låg utbildningsnivå visar på en tydlig användning av inkluderingsstrategier (Silver, 1994). Kommunerna utformar insatser som syftar till att rusta individer för arbetsmarknaden genom utbildning och språkstöd, vilket överensstämmer med en arbetsmarknadsorienterad förståelse av social inkludering. Detta ligger i linje med tidigare forskning som pekar på utbildningens centrala roll i att bryta långvarig arbetslöshet och minska risken för social exklusion (IFAU, 2012).

Samtidigt antyder resultaten att vissa grupper, särskilt personer med funktionsnedsättning, riskerar att marginaliseras. Detta kan förstås genom exkluderingsmekanismer (Silver, 1994), där individer som kräver omfattande och resurskrävande insatser tenderar att prioriteras lägre eftersom de inte lika lätt kan omvandlas till "mätbara resultat" inom ramen för de institutionella kraven. Kommunernas målgruppsstrategier reflekterar därmed en dynamik där arbetsmarknadsintegration sker selektivt, formad både av externa policykrav och av arbetsmarknadens efterfrågan på anpassningsbara arbetstagare.

Sammanfattningsvis visar analysen att kommunernas prioriteringar styrs av policykrav och legitimitetssträvanden (Scott, 2001), medan inkluderingsstrategier (Silver, 1994) och exkluderingsmekanismer (Silver, 1994) formar vilka grupper som inkluderas respektive riskerar att exkluderas. Detta skapar en spänning mellan sociala ambitioner om inkludering och organisatoriska krav på effektivitet och legitimitet, vilket också bekräftas i tidigare forskning kring kommunala arbetsmarknadsinsatserns styrmekanismer (Brulin & Bäckström, 2006; IFAU, 2012).

Kommunernas samarbete med lokala aktörer

Detta avsnitt baseras på enkätens fråga 2: *Vilka lokala aktörer har kommunen haft samarbete med för att minska arbetslösheten??* (Flera svarsalternativ möjliga). Resultaten belyser både antalet kommuner som samarbetar med varje aktör och deras andel av totalen.

Cirkel diagrammet presenterar fördelningen av kommunernas samarbetsparter inom ramen för arbetsmarknadspolitiska insatser, baserat på enkätresultat. Enligt enkätresultaten samarbetar samtliga kommuner i Västra Götaland med ett eller flera lokala aktörer för att minska arbetslösheten. Det vanligaste samarbetet sker med Arbetsförmedlingen och näringslivet, som båda nämns av nästan alla kommuner – 29 av 30 för näringslivet, vilket gör det till den mest frekvent angivna parten. Även Försäkringskassan och hälso- och sjukvården anges av en stor andel kommuner (cirka 20–23 stycken), medan ideella organisationer och samordningsförbund förekommer i färre men strategiskt viktiga fall. Den omfattande samverkan mellan kommunerna och Arbetsförmedlingen kan förstås som ett uttryck för normativ isomorfism (DiMaggio & Powell, 1983), där kommunerna anpassar sin struktur och sitt arbetssätt efter statliga normer och förväntningar för att upprätthålla sin legitimitet inom det arbetsmarknadspolitiska systemet. Samverkan sker ofta genom formella samverkansavtal, samordningsförbund och gemensamma projektstrukturer, där kommun och Arbetsförmedling delar ansvar för planering och genomförande av arbetsmarknadsinsatser.

I det öppna fritextfältet till denna fråga beskriver flera kommuner även hur samarbetet organiseras. Några nämner formella samverkansavtal, regelbundna samverkansmöten, och samlokalisering som en framgångsfaktor. Exempelvis nämner en kommun att de har en "fast

kontaktperson på Arbetsförmedlingen" medan en annan skriver: *"närheten till företagen är avgörande vi har byggt upp långsiktiga relationer."* Det tyder på att både formella och informella strukturer är viktiga för att samverkan ska fungera väl.

Näringslivet utgör en central samverkanspart, och kommunernas arbete med praktikplatser, matchningsprogram och företagskontakter visar på en tillämpning av samverkansprocesser (Brulin & Bäckström, 2006). I praktiken innebär detta att kommunen initierar kontakter med arbetsgivare, skapar praktikprogram och ibland även anställer företagskoordinatorer (som i Härryda) för att systematisera och underlätta samverkan. Framgången beror ofta på hur väl kommunen anpassar insatser efter arbetsgivares behov och etablerar långsiktiga relationer.

Försäkringskassan och hälso och sjukvården är särskilt viktiga i insatser för individer med ohälsa eller funktionsnedsättning. I kommuner som Hjo och Falköping sker detta ofta via samordningsförbund, där flera parter finansierar och driver gemensamma rehabiliteringsinsatser. Dessa utgör en samordnande struktur som motverkar att individer faller mellan olika system (Levitas, 2005).

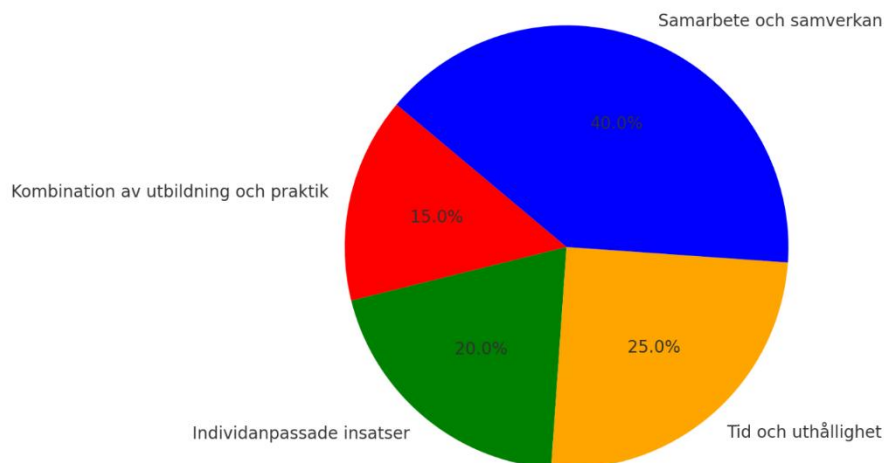
Ideella organisationer bidrar med kompletterande insatser som mentorskap, språkträning och sociala aktiviteter, vilket enligt social exklusionsteori är avgörande för att bygga sociala nätverk och stärka deltagarnas självkänsla och tillhörighet (Levitas, 2005). Kommuner som Uddevalla och Lerum lyfter fram att samarbete med ideella organisationer skapar ett mervärde som inte kan uppnås enbart genom arbetsmarknadsrelaterade åtgärder.

Samverkansens kvalitet tycks därmed variera beroende på hur väl kommunerna lyckas integrera olika aktörer i koordinerade och målinriktade strukturer. Effektiv samverkan förutsätter inte bara gemensamma mål, utan också långsiktig relation, ömsesidig tillit och en tydlig arbetsfördelning mellan aktörerna (Brulin & Bäckström, 2006).

Sammanfattningsvis visar resultaten att kommunernas samverkan med lokala aktörer utgör en grundförutsättning för effektiv arbetsmarknadsintegration. Samverkan sker genom formella avtal, projektbaserade insatser och långsiktiga relationsbyggande aktiviteter där olika sektorer bidrar med sina specifika resurser. Samordningsförbunden syns som en central organisatorisk struktur för att möjliggöra tvärssektoriell samverkan i komplexa ärenden. Samtidigt kvarstår utmaningen att förvandla dessa samverkansformer till stabila och hållbara system.

Framgångsrika insatser och faktorer

Detta avsnitt utgår från fråga 8 i enkäten: *“Finns det några särskilt framgångsrika insatser eller projekt i er kommun som ni tycker borde lyftas fram?”* Syftet med frågan var att identifiera faktorer eller arbetssätt som kommunerna själva anser särskilt verkningsfulla i arbetet mot långtidsarbetslöshet.

Diagrammet ovan illustrerar hur kommunerna besvarat fråga 8, och visar de vanligast nämnda framgångsfaktorerna. Av de kommuner som svarade, lyfte 40 % fram samverkan, 25 % nämnde tid och uthållighet, 20 % angav individanpassning, och 15 % betonade vikten av kombinationen av utbildning och praktik. Vissa kommuner har nämnt fler än en faktor i sina öppna svar, vilket har beaktats vid kategoriseringen.

För att förstå vad kommunerna anser vara en framgång inom arbetsmarknadsinsatser måste framgångs begrepp relateras till de mål som kommunerna uttrycker i sina svar. Framgång definieras här i första hand som individens övergång till egen försörjning genom arbete eller utbildning, men också som en minskning av långvarigt beroende av försörjningsstöd samt som ökad social inkludering och deltagande i samhället.

Att samverkan rankas som den viktigaste framgångsfaktorn återspeglar behovet av att etablera gemensamma mål mellan aktörer (Ansell & Gash, 2008). Kommuner som rapporterar framgång betonar vikten av att samverkansparter inte bara möts formellt, utan att de utvecklar en gemensam problembild och målsättning. Samverkan blir då inte enbart en fråga om koordinering utan om att skapa ömsesidig tillit, vilket enligt samverkansteori är en

förutsättning för att uppnå gemensamma resultat (Brulin & Bäckström, 2006).

Tid och uthållighet framstår som framgångsfaktorer där kommunerna lyckats motverka den fragmentering som projektifieringen ofta skapar i välfärdspolitiken. Genom att långsiktigt integrera insatser i ordinarie verksamheter, snarare än att bygga tillfälliga projekt, uppfyller kommunerna en form av institutionell legitimitet (Scott, 2001). I dessa fall framstår uthållighet som en strategi för att undvika organisatorisk instabilitet och därigenom säkerställa hållbara resultat över tid.

Individanpassning som en central framgångsfaktor reflekterar en medvetenhet om vikten av inkluderingsstrategier (Silver, 1994). Framgång uppnås när insatser anpassas efter individens unika behov – inte när deltagare pressas in i standardiserade modeller. Detta syns tydligt i kommuner som rapporterar ökade resultat när insatser kombinerar språkstöd, hälsoinsatser och kompetensutveckling utifrån individens startpunkt.

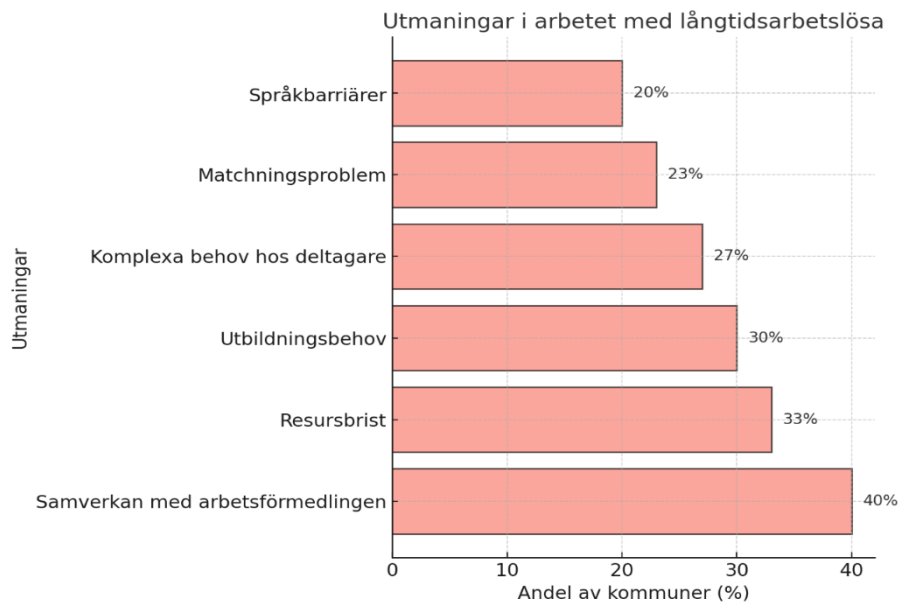
Kombinationen av utbildning och praktik, som också nämns som en viktig faktor, kan förstås som en form av praktisk inkluderingsstrategi där arbetslivets krav integreras med deltagarens utveckling. Genom att involvera arbetsgivare i utbildningsupplägget skapas en direkt koppling mellan deltagarens kompetensutveckling och arbetsmarknadens efterfrågan, vilken tidigare forskning visat ökar övergången till varaktig anställning (Ulmestig & Panican, 2018).

Samtidigt antyder materialet att de faktorer som anses skapa framgång också kan bidra till exkluderingsmekanismer om de inte tillämpas brett nog. Till exempel riskerar en alltför snäv arbetsmarknadsanpassning att exkludera dem som inte omedelbart kan matchas mot arbetsmarknadens krav, vilket Levitas (2005) varnar för i sin analys av social exklusion.

Sammanfattningsvis visar analysen att framgång i kommunala arbetsmarknadsinsatser bygger på etablerade gemensamma mål, långsiktig institutionell legitimitet, samt en användning av inkluderingsstrategier för att anpassa insatserna till individens behov. Dock kvarstår risken att framgång definieras utifrån arbetsmarknadens logik, vilket kan förstärka exkludering av de mest sårbara grupperna om inte inkluderingsperspektivet hålls levande.

Utmaningar i arbetet med långtidsarbetslösa

Detta avsnitt baseras på fråga nio i enkäten: *“Vilka utmaningar har kommunen identifierat i sitt arbete för att minska långtidsarbetslösheten?”* Kommunerna kunde ange flera svarsalternativ och hade möjlighet att utveckla sina svar i fritextfältet.

Det horisontella stapeldiagrammet visar kommunernas upplevda utmaningar i arbetet med att minska långtidsarbetslösheten, baserat på svar från en enkätundersökning. Andelen kommuner som identifierat respektive utmaning presenteras i procent. Varje stapel representerar en specifik utmaning, och dess längd visar andelen kommuner (i procent) som har identifierat den utmaningen som betydande.

Kommunerna identifierar flera centrala utmaningar i arbetet med långtidsarbetslösa. De mest frekventa är: bristande samverkan med Arbetsförmedlingen (40 %), resursbrist (33 %), utbildningsrelaterade hinder (30 %), deltagarnas komplexa behov (27 %), matchningsproblem (23 %) samt språkbarriärer (20 %). Dessa utmaningar speglar både systemproblem och organisatoriska begränsningar.

Brister i samverkan med Arbetsförmedlingen framstår som den mest genomgripande utmaningen, vilket bekräftas i flera öppna svar. Problemen rör ofta bristande kontinuitet, hög personalomsättning och otydlig ansvarsfördelning. Samverkansteorin understryker att

fungerande samarbete kräver långsiktighet, stabila kontaktvägar och gemensamma mål. När dessa saknas – som ofta är fallet i en fragmenterad styrkontext – undermineras möjligheterna till effektiva och koordinerade insatser.

Resursbrist identifieras som en betydande organisatorisk begränsning. Enkätsvaren specificerar inte arten av resursbristen, men sammantaget pekar tidigare forskning på att otillräckliga resurser generellt hämmar möjligheten till långsiktig planering och individanpassning (Brulin & Bäckström, 2006; Ulmestig & Panican, 2018). Detta bidrar till en fragmenterad insatsstruktur där hållbarhet och kontinuitet blir svåra att uppnå.

Utbildningsrelaterade hinder och komplexa deltagarbehov synliggör en diskrepans mellan individens resurser och arbetsmarknadens krav. I linje med social exklusionsteori (Levitas, 2005) kan standardiserade åtgärder som inte tar hänsyn till individens sociala och utbildningsmässiga bakgrund riskera att förstärka snarare än minska exkluderingen.

Kommunernas identifiering av dessa hinder visar på ett behov av inkluderande strategier som möter olika behov och livssituationer.

Flera kommuner efterfrågar mer flexibla och långsiktiga lösningar för att hantera dessa komplexa behov. Den organisatoriska förmågan att erbjuda detta varierar dock kraftigt – vilket ytterligare betonar behovet av regionalt och statligt stöd för att möjliggöra strategier som sträcker sig bortom det kortsiktiga.

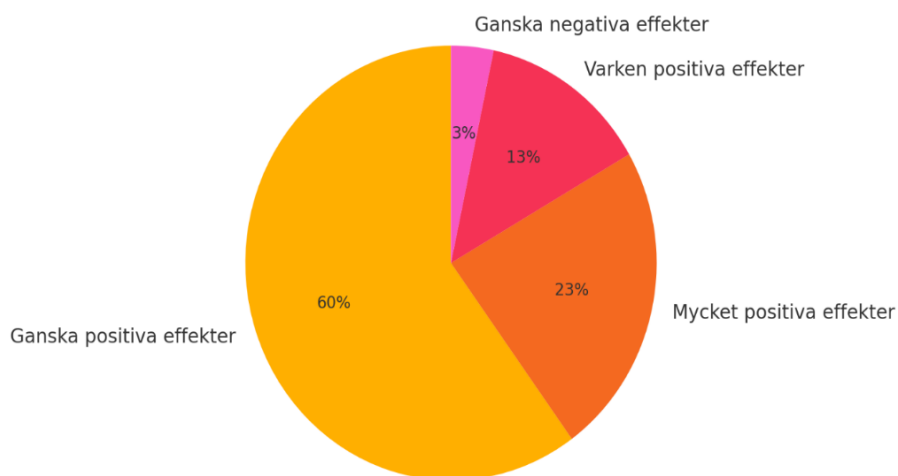
Kommunernas arbete präglas av både organisatoriska och individuella utmaningar. Brister i samverkan med Arbetsförmedlingen framstår som centralt, vilket betonar behovet av bättre samordning mellan statliga och kommunala aktörer. De exempel som vi har på framgångsrik samverkan mellan kommun och Arbetsförmedlingen – som vi fördjupar oss i nedan – understryker behovet av att det finns lokala delregionala kontakter med Arbetsförmedlingen och att dessa bygger på förtunedefulla samverkan med kunskaper och ömsesidig förståelse för vilka konkreta utmaningar som behöver lösas för att stötta målgruppen in på arbetsmarknaden.

Sammantaget påvisar resultaten att de största hindren mot arbetsmarknadsintegration utgörs av samverkansproblem och interna resursbegränsningar. Dessa kan förstås genom institutionella incitament (Scott, 2001) som formar organisationers handlingsutrymme i en styrmiljö präglad av kortsiktighet och projektlogik. Utmaningarna är därmed både praktiska och systematiska, och kräver strukturella förändringar för att övervinnas.

Bedömning av arbetsmarknadsåtgärdernas effekter på arbetslöshet i kommunerna

Detta avsnitt utgår från fråga 12 i enkäten: *“Hur upplever ni att de nuvarande arbetsmarknadsåtgärderna i er kommun bidrar till att minska arbetslösheten?”*

Respondenterna ombads betygsätta insatsernas effekt med hjälp av en skala från mycket positiv till ganska negativ. Resultaten av denna fråga presenteras i diagramform, där varje stapel representerar ett svarsalternativ och antalet kommuner som valt detta.

Figuren visar kommunrepresentanternas upplevelse av effekten av arbetsmarknadsåtgärder det vill säga hur dessa insatser uppfattas bidra till att minska arbetslösheten, inte faktiska sysselsättningsstal. Enkäten besvarades av 30 kommunrepresentanter i Västra Götaland. Resultatet visar att 60 % av deltagarna upplever att åtgärderna har ganska positiva effekter, medan 23 % bedömer effekten som mycket positiv. 13 % upplever varken positiva eller negativa effekter, och endast 3 % anger att effekterna är ganska negativa. Sammantaget tyder detta på att 83 % av respondenterna uppfattar insatserna som i huvudsak positiva.

Den höga andelen kommuner som upplever positiva effekter (totalt 83 %) kan tolkas som en indikation på att åtgärderna i många fall bedöms fungera i praktiken. Men för att förstå varför dessa upplevelser uppstår, måste vi analysera hur kommunernas arbete är organiserat.

En möjlig förklaring till den positiva bilden är att kommunerna har lyckats utforma insatser som uppfattas som legitima och anpassade till det lokala sammanhanget. Inom det

institutionella perspektivet (Scott, 2001) handlar legitimitet om att organisationer anpassar sig till policykrav, normer och omgivningens förväntningar. När kommunerna upplever att deras insatser fungerar, kan det alltså vara ett resultat av att de följer dessa institutionella krav – exempelvis att de arbetar i linje med nationella styr signaler, samverkar med statliga aktörer och strukturerar insatserna så att de passar in i den existerande styrlogiken.

Samtidigt visar fördelningen av svar där majoriteten anger ”ganska positiva” snarare än ”mycket positiva” effekter att insatserna ofta fungerar, men inte optimalt. Det antyder att det finns utrymme för förbättringar i hur insatserna utformas och genomförs. Det kan till exempel handla om att vissa åtgärder inte fullt ut möter lokala behov eller inte är tillräckligt långsiktiga.

När vi jämför kommuner som rapporterar mycket positiva effekter med dem som är mer neutrala eller negativa, framträder ytterligare en förklaringsfaktor: lokal anpassning och samverkansförmåga. I enlighet med samverkansteorin (Brulin & Bäckström, 2006; Ansell & Gash, 2008) tenderar insatser att vara mer framgångsrika där kommuner lyckas etablera samverkansstrukturer som bygger på gemensamma mål, tillit och kontinuerlig dialog med aktörer som Arbetsförmedlingen, näringsliv och civilsamhälle. Där denna typ av samverkan är svag, begränsas effekten av insatserna – vilket kan förklara varför vissa kommuner uppger neutral eller negativ upplevelse.

Att resultatet bygger på upplevelser – inte mätbara utfall – gör det viktigt att tolka svaren med viss försiktighet. En kommun kan uppleva insatserna som positiva trots att sysselsättningstalen är oförändrade, särskilt om andra mål som deltagarengagemang, samverkan eller ökad legitimitet har uppnåtts.

Sammanfattningsvis visar resultaten att kommunernas upplevelse av positiva effekter kan förstås som ett uttryck för hur väl insatserna är integrerade i den lokala institutionella kontexten (Scott, 2001) samt hur starka och målinriktade deras samverkansstrukturer är (Brulin & Bäckström, 2006). Den tydliga dominansen av ”ganska positiva” svar pekar dock på att det finns utvecklingspotential, särskilt i att ytterligare anpassa åtgärderna till lokala behov, stärka samverkan och arbeta mer långsiktigt.

Sammanfattning av enkätanalysen

Analysen visar att kommunernas arbete med att minska långtidsarbetslöshet präglas av en balans mellan institutionellt formade handlingsramar och lokala strategier för inkludering. Fyra insatsformer dominerar: arbetsträning, kombinerade utbildnings- och praktikspår, individanpassning samt samverkan med lokala aktörer. Samtidigt framträder försörjningsstödstagare, långtidsarbetslösa, ungdomar och personer med strukturella hinder som de mest prioriterade målgrupperna, vilket speglar både policykrav och effektivitetstänkande.

Framgång förknippas främst med etablerad samverkan, uthållighet i genomförandet och anpassning till individens behov, medan utmaningarna kretsar kring bristande samordning med Arbetsförmedlingen, resursbrist och målgruppens komplexitet. Respondenternas övervägande positiva bedömning av insatsernas effekt tyder på organisatorisk tilltro, men den dominerande "ganska positiva" responsen indikerar samtidigt begränsningar i genomslagskraft och långsiktighet. Helhetsbilden bekräftar att kommunernas insatser vilar inom en gemensam institutionell logik, men att deras kapacitet att nå effektiva och hållbara resultat i hög grad påverkas av graden av lokal samverkansförmåga, flexibilitet och möjlighet till individanpassning inom ramen för givna strukturella villkor.

Resultat och analys av kvalitativa intervjuer

För att komplettera den kvantitativa analysen av enkätundersökningen genomfördes kvalitativa intervjuer med nyckelpersoner från fem utvalda kommuner: Trollhättan (Jobbspår), Vara (Startguide), Uddevalla (Servicespåret 2024), Herrljunga (Aktiv kraft) och Åmål (Yrkesväg). Dessa kommuner valdes baserat på två kriterier: först, att de nämnt sina projekt som framgångsrika i enkätundersökningen; och, för det andra, att de representerar de fyra delregionerna i Västra Götaland (Fyrbodalen, Sjuhäradsregionen, Göteborgsregionen och Skaraborg). Detta urval möjliggjorde en geografisk spridning som kan belysa regionala skillnader i hur insatserna påverkar långtidsarbetslöshet. Syftet med intervjuerna var att fördjupa analysen av kommunala arbetsmarknadsinsatser för långtidsarbetslösa genom att undersöka vilka metoder, strategier och samverkansformer som används samt hur dessa anpassas till lokala förutsättningar. Resultaten presenteras tematiskt för att tydliggöra centrala mönster, utmaningar och lärdomar som framkommit i materialet.

Organisering av arbetsmarknadsinsatser

Intervjumaterialet visar att kommunernas arbetsmarknadsinsatser i hög grad formas av en komplex väv av formella strukturer, informella normer och yttre institutionella villkor.

Styrningen av arbetsmarknadsfrågor sker inte enhetligt, utan tar sig olika uttryck beroende på kommunens organisatoriska modell.

Flera intervjupersoner beskriver en dubbel styrning – vertikal genom kommunledning och nämnder, och horisontell genom samverkan mellan interna enheter och externa aktörer. Detta skapar ett spänningsfält mellan kommunal självstyrelse och nationella riktlinjer, vilket framgår av Trollhättans representant:

"Vi har våra politiska mål i socialnämnden, men vi måste samtidigt förhålla oss till Arbetsförmedlingens riktlinjer och vad vi får göra inom ramen för våra uppdrag."

(Projektledare, Trollhättans kommun)

Detta uttalande belyser hur projektledaren navigerar mellan olika styrlogiker en lokalpolitisk styrning via nämnden och en nationell regelstyrning från Arbetsförmedlingen. Ena komplexitet kan analyseras genom begreppet institutionellt tryck (DiMaggio & Powell, 1983), där kommunerna behöver balansera motstridiga krav från olika institutionella arenor. Legitimiteten bygger här på organisationens förmåga att framstå som både effektiv och regelkonform gentemot olika externa intressenter (Scott, 2014).

Ett återkommande tema i intervjuerna är svårigheten att tydligt fördela ansvar mellan olika enheter, särskilt när flera förvaltningar är involverade. Vara kommun beskriver:

"Vi har haft diskussioner om vem som faktiskt äger frågan om de långtidsarbetslösa. Det är inte alltid tydligt, särskilt när flera enheter är inblandade."

(Chef för arbetsmarknadsenheten, Vara kommun).

Här uttrycks en organisatorisk osäkerhet som inte är ovanlig i komplexa välfärdssystem. Det som gör detta intressant är att det inte enbart handlar om brist på samordning, utan om en mer grundläggande otydlighet i ansvarsfördelningen. Detta relaterar till teorin om organisatorisk fragmentering (Christensen et al., 2007), där överlappande mandat och oklara gränsdragningar skapar situationer där ansvar diffunderas. Det som först kan ses som en praktisk utmaning – "vem äger frågan?" – blir alltså ett symptom på djupare strukturproblem i kommunens

styrning. För de långtidsarbetslösa kan detta innebära att stödet blir osammanhängande, vilket minskar möjligheterna till långsiktig förändring.

Uddevalla, å andra sidan, visar exempel på strategisk institutionell anpassning där man försöker reducera fragmentering genom att samla insatser under ett gemensamt tak:

"Vi försöker samla hela processen på Jobbcentrum, där alla jobbar tillsammans under samma tak. Då slipper vi skicka deltagare mellan olika avdelningar."

(Koordinator på arbetsmarknadsenheten, Uddevalla kommun).

Modellen representerar en mimetisk isomorfism (DiMaggio & Powell, 1983), där kommunen implementerar strukturer som efterliknar normativa modeller för samverkan och effektivisering inom offentlig sektor. Genom att samla aktörer i ett gemensamt organisatoriskt ramverk svarar kommunen på externa förväntningar om helhetslösningar och ökad effektivitet.

Detta stärker inte bara den interna samordningen, utan också kommunens externa legitimitet i relation till nationella policyideal. Modellen fungerar som en signal om organisatorisk modernitet och handlingskraft i ett institutionellt fält präglad av konkurrens om resurser och förtroende.

En annan aspekt av kommunernas organisering är hur ansvarsfördelningen förändrats i takt med att Arbetsförmedlingen dragit sig tillbaka från flera operativa uppgifter. Detta bekräftas i Åmåls kommun:

"Vi får ofta ta ett steg fram när Arbetsförmedlingen inte kan göra så mycket. Då blir det kommunen som får ta ansvaret för att hitta praktik eller annan sysselsättning."

(Delprojektledare, Åmåls kommun).

Citatet illustrerar en institutionell omformulering där lokala aktörer omfördelar ansvar i takt med att statens närvaro minskar. I enlighet med Scott (2014) uppstår här en form av lokal översättning av nationell politik, där kommunerna ikläder sig roller som tidigare varit förbehållna statliga aktörer. Denna förändring är särskilt tydlig i praktiken. exempelvis genom att kommunerna själva tar ansvar för praktikplatser och etableringsvägar, vilket också ökar deras betydelse som välfärdsbärare.

Valet av målgrupp har också en direkt påverkan på organiseringen av insatser. Åmål arbetar

brett och måste hantera en stor variation av behov, medan Vara fokuserar på unga med aktivitetsersättning och därmed använder ett mer terapeutiskt och individriktat förhållningssätt:

"Det handlar inte bara om att hitta ett jobb, utan att bygga upp individen från grunden."
(Maria Joelsson, Vara kommun)

Det här uttalandet lyfter fram en annan dimension i arbetsmarknadsarbetet: det relationella och psykosociala perspektivet. I stället för att se arbetslöshet enbart som ett "matchningsproblem" mellan individ och arbetsmarknad, beskrivs här en mer terapeutisk förståelse där individens hela livssituation beaktas. Denna syn stämmer väl överens med teorier om social exklusion, där arbetslöshet ofta är ett uttryck för djupare marginalisering (Silver, 1994). Kommunens val att arbeta individnära blir därför inte bara ett metodval – det är också ett ställningstagande för att arbetsmarknadspolitik måste förstås i relation till social sammanhållning och människors vardagsliv. Det här synsättet kan vara särskilt viktigt i arbetet med grupper som står längst från arbetsmarknaden, där traditionella insatser ofta fallerar.

I enkätundersökningen framkom att samtliga kommuner riktar sina insatser till försörjningsstödstagare, samt att långtidsarbetslösa och ungdomar är bland de mest frekvent nämnda målgrupperna. Intervjuerna med f kommuner visar att val av målgrupper ofta styrs av kommunens lagstadgade ansvar samt praktiska faktorer såsom resursfördelning och samverkansmöjligheter.

Exempelvis lyfter en respondent att *"vi måste prioritera försörjningsstödstagare, det är de vi ansvarar för"*, vilket indikerar att urvalet i hög grad påverkas av formella skyldigheter enligt socialtjänstlagen (SFS 2001:453). I ett annat fall nämns att ungdomar prioriteras eftersom de snabbt kan integreras i arbetsmarknaden genom matchning mot lokala arbetsgivares behov. Dock saknas en systematisk motivering för varje målgrupp i intervjuerna, vilket gör det svårt att generalisera om strategiska eller politiska överväganden bakom urvalet.

Analysen tyder på att målgruppsval i kommunerna delvis grundas i institutionella krav, men också formas av lokala tolkningar av effektivitet och genomförbarhet. En tydligare förståelse för dessa motiv skulle kunna uppnås genom framtida studier med fokus på kommunernas interna prioriteringsprocesser och behovsanalyser.

Sammanfattningsvis visar intervjumaterialet att kommunernas organisering av arbetsmarknadsinsatser präglas av spänningen mellan lokala behov och yttre institutionella krav. Genom begrepp som institutionellt tryck, organisatorisk fragmentering och legitimitet kan analysen förklara varför vissa kommuner utvecklat mer integrerade och hållbara strukturer, medan andra präglas av otydliga ansvarsförhållanden och projektberoende lösningar. Hur kommunerna tolkar och svarar på policykrav har direkt påverkan på insatsernas samordning, stabilitet och anpassning till målgruppen. Detta belyser vikten av organisatorisk tolkning och handlingsförmåga i ett institutionellt landskap under förändring.

Samverkan och partnerskap

En central iakttagelse från intervjuerna är att kommuner som lyckats bäst med att integrera långtidsarbetslösa i arbetslivet har utvecklat robusta och välfungerande samverkansstrukturer. Samverkan framstår inte endast som ett tekniskt samordningsverktyg, utan som en förutsättning för att mobilisera resurser, fördela ansvar och erbjuda individanpassade lösningar.

I linje med samverkansteori betonar Ansell och Gash (2008) att tvärsektoriell samverkan kräver gemensamma mål, tillit och långsiktigt engagemang från samtliga parter. Dessa villkor återkommer i de kommuner där samverkan har blivit en stabil del av arbetssättet.

I Trollhättans kommun beskrivs Jobbspår – en samverkansmodell mellan kommunen, Arbetsförmedlingen, vuxenutbildningen och arbetsgivare – som en struktur där återkommande dialogmöten utgör kärnan:

"Vi har tydliga avstämningsmöten varannan eller var tredje månad där alla parter deltar. Det är den här samverkan som gör att vi kan nå framgång." (Projektledare, Trollhättan kommun)

Den här typen av regelbunden och formaliserad samverkan är mer än bara koordinering – den skapar förutsättningar för tillit, kontinuitet och gemensamt ansvar. Det som uttrycks är att framgången inte ligger i enskilda aktörer, utan i förmågan att agera som kollektiv. Det här bekräftar vad Ansell och Gash (2008) pekar på i sin teori om collaborative governance: att samverkan i komplexa system kräver långsiktiga relationer och gemensamma lärprocesser.

Samtidigt aktualiseras frågan om detta är möjligt i kommuner där resurser och kapacitet är mer begränsade. Särskilt framgångsrik verkar modellen vara när olika aktörer samlokaliseras och möter arbetsgivare som en enhet:

"Vi har ett team där både Arbetsförmedlingen, vuxenutbildningen och arbetsmarknadsenheten sitter med. När arbetsgivaren möter oss så möter de oss som en enhet." (Projektledare, Trollhättan kommun)

Att uppträda som "en enhet" gentemot arbetsgivaren är en strategisk handling som skapar tydlighet och förtroende. Det visar på en intern organisering som syftar till att överskrida institutionella gränser – en förmåga som enligt DiMaggio och Powell (1983) stärker organisationens legitimitet genom att den framstår som samordnad, effektiv och målmedveten.

Liknande strategier återfinns i Uddevalla kommun, där arbetsgivarna integreras tidigt i processen för att säkerställa att kompetensutvecklingen motsvarar arbetsmarknadens behov:

"Vi börjar alltid med att prata med arbetsgivarna och lyssna in deras behov. Deras input är avgörande för att vi ska kunna matcha rätt deltagare med rätt arbetsplats." (Koordinator på arbetsmarknadsenheten, Uddevalla kommun)

Uddevalla lyfter även vikten av samlokalisering som en nyckel till effektiv kommunikation och snabba beslut:

"Vi har en koordinator från AF som sitter tillsammans med oss, vilket möjliggör snabba beslut, tydlig kommunikation och direkt uppföljning." (konsult, Uddevalla kommun)

Här får vi ytterligare en inblick i betydelsen av fysisk och organisatorisk närhet. Att ha en samverkanspartner närvarande i vardagen innebär inte bara ökad effektivitet – det skapar också bättre relationer och en förståelse för varandras perspektiv. I kontrast till den ofta kritiserade distanseringen i statlig styrning, visar detta exempel hur lokal samlokalisering kan återskapa förtroende och snabbhet. Det visar också att kommuner inte är beroende av nationell styrning i alla delar – de kan själva forma lösningar som förbättrar samverkan på operativ nivå.

Ett genomgående tema i de kommuner där samverkan fungerar är att relationen mellan aktörerna är långsiktig och bygger på ömsesidigt förtroende:

"Vi måste hålla vad vi lovar, annars så bränner vi våra broar med arbetsgivarna."

(Projektledare, Trollhättan kommun)

Att upprätthålla förtroende blir därmed en strategisk nyckel till fortsatt engagemang från externa parter i synnerhet arbetsgivare.

I Vara kommun är bilden mer splittrad. Ett nära samarbete har utvecklats med Försäkringskassan, men Arbetsförmedlingen har valt att inte delta aktivt i projektet Startguide:

"Vi har haft ett fantastiskt samarbete med Försäkringskassan, men Arbetsförmedlingen valde att inte delta som part i projektet." (chef för arbetsmarknadsenheten, Vara kommun)

Vidare förklaras att Arbetsförmedlingen inte prioriterade deltagare som stod långt från arbetsmarknaden, vilket skapade ett tomrum i stödet:

"Vi behöver verkligen att Arbetsförmedlingen blir en aktiv part i projektet. Tyvärr ser de deltagarna som för långt från arbetsmarknaden och prioriterar dem inte." (Chef för arbetsmarknadsenheten, Vara kommun)

Denna variation i engagemang från Arbetsförmedlingen visar att formella samverkansstrukturer inte alltid översätts till faktisk samverkan. Bromley och Powell (2012) vidareutvecklar begreppet *decoupling* som beskriver, hur det kan uppstå en diskrepans mellan policy och faktisk praktik. Detta belyser samtidigt behovet av en nationellt samordnad strategi, där Arbetsförmedlingen verkar som en aktiv och jämbördig samarbetspartner i alla kommuner – en aspekt som flera informanter lyfte fram som särskilt viktig. Intervjuerna visar också att graden av samverkan påverkas av kommunens storlek och resurser. Samverkan sker i huvudsak på lokal nivå mellan kommunen, Arbetsförmedlingen och arbetsgivare, medan interkommunal samverkan lyser med sin frånvaro. Detta bekräftas även i enkätsvaren där få kommuner nämnde samarbete med andra kommuner. Detta indikerar ett behov av att stärka regional samverkan och gemensamma lärprocesser över kommungränserna. Ett exempel på en mer integrerad modell återfinns i Åmål, där projektet *Yrkesväg* har byggt upp ett starkt nätverk mellan utbildningsanordnare, arbetsgivare och civilsamhället:

"Vi har byggt upp ett starkt lokalt nätverk med utbildningsanordnare, arbetsgivare och föreningar som tillsammans arbetar med att stötta individen hela vägen till arbete."

(Delprojektledare, Åmåls kommun)

Detta samverkansnätverk illustrerar vad som inom teorin benämns som collective impact – en modell där flera aktörer förenas kring ett gemensamt mål med tydlig ansvarsfördelning och samordnad uppföljning. Genom att inkludera civilsamhället vidgas också perspektivet på arbetsmarknadsintegration till att omfatta social förankring och relationell kontinuitet, något som enligt Levitas (2005) är avgörande för att motverka djupgående exkludering.

Sammanfattningsvis samverkan framträder som en central förutsättning för effektiva arbetsmarknadsinsatser, men är i sig ingen garanti för framgång. Avgörande är hur samverkan utformas, vårdas och institutionellt förankras. Resultaten visar att kommuner som lyckats skapa stabila, tillitsfulla och långsiktiga samverkansformer tenderar att uppnå större effektivitet, legitimitet och hållbarhet i sina insatser.

Samlokalisering, kontinuerlig kontakt och gemensam målsättning framstår som särskilt viktiga faktorer. Samtidigt visar variationen i engagemang särskilt från statliga aktörer som Arbetsförmedlingen att formella strukturer inte alltid översätts till faktisk samverkan. Bristande delaktighet från nyckelaktörer riskerar att underminera insatsernas samordning och skapar ojämlika förutsättningar mellan kommuner. För att uppnå långsiktig framgång krävs därför inte enbart organisatoriska lösningar, utan även ett omfördelat och delat ansvar där både lokala och nationella aktörer aktivt bidrar till gemensamma mål.

Arbetsgivarnas roll som nyckel till hållbar arbetsmarknadsintegration

Arbetsgivarnas aktiva medverkan framträder tydligt i intervjuerna som en avgörande faktor för att uppnå hållbara och effektiva resultat i kommunala arbetsmarknadsinsatser. En genomgående slutsats är att tidig och strukturerad involvering av arbetsgivare stärker matchningen mellan deltagarnas kompetenser och arbetsmarknadens behov, samtidigt som det skapar en mer inkluderande väg till arbete för grupper som annars riskerar att exkluderas (Levitas, 2005; Lundin, 2008).

Flera kommuner betonar vikten av att integrera arbetsgivare som jämbördiga partners redan i planeringsskedet. I Trollhättans kommun har jobbspårsmodellen utvecklats i nära samverkan med arbetsgivare inom vård och omsorg. Här sker en stegvis introduktion till arbetsplatsen i samarbete mellan kommunen, arbetsgivaren och utbildningsanordnare:

"Vi börjar med enklare sysslor i sex månader för att individen ska landa, sen trappar vi upp till vårdbiträdesnivå. Arbetsgivaren är med från start, hela vägen." (Projektledare, Trollhättan kommun)

Uttalandet illustrerar en arbetsgivarorienterad strategi som kännetecknas av vad Lundin (2008) beskriver som tidig inkludering och partnerskap. Arbetsgivaren ges möjlighet att påverka insatsens innehåll och struktur, vilket skapar bättre matchning och ökar sannolikheten för anställning.

Liknande metoder tillämpas i Uddevalla kommun, där arbetsgivare involveras genom forum och dialogmöten:

"Vi har forum där arbetsgivare bjuds in för att diskutera bristyrken och vad de faktiskt behöver. Det ger oss en verklighetsförankring i insatserna." (Koordinator på arbetsmarknadsenheten, Uddevalla kommun)

Denna typ av dialogplattformar för in ett viktigt perspektiv: arbetsgivarnas behov. Det understryker att arbetsmarknadsinsatser inte kan utformas isolerat från näringslivet. Genom att arbetsgivare involveras strukturerat skapas en återkopplingsmekanism som förbättrar precisionen i kompetensförsörjningen. Detta förhållningssätt stärker legitimiteten i de offentliga insatserna och minskar risken för insatser som saknar förankring i arbetsmarknadens realitet. I både Trollhättan och Uddevalla betonas att insatsernas kvalitet påverkas direkt av arbetsgivarnas input:

"Vi börjar alltid med att prata med arbetsgivarna och lyssna in deras behov. Deras input är avgörande för att vi ska kunna matcha rätt deltagare med rätt arbetsplats." (Projektledare, Trollhättan kommun)

Här tydliggörs en modell för samproduktion, där arbetsgivaren inte bara fungerar som mottagare av arbetskraft utan som medskapare av insatsen. Detta stärker både kvalitet och

relevans, och skapar enligt Bryson et al. (2006) förutsättningar för ömsesidigt engagemang i arbetsmarknadsintegrationens alla faser.

I Uddevalla kommun har detta arbetssätt lett till påvisbara resultat:

"Vi ser arbetsgivare som aktiva medskapare. När vi inkluderar de från början bygger vi långsiktiga relationer som gynnar alla." (Koordinator på arbetsmarknadsenheten, Uddevalla kommun)

Detta ligger i linje med vad Lundin (2008) kallar en arbetsgivarorienterad arbetsmarknadspolitik, där samverkan ökar matchningsprecisionen och skapar förtroende mellan parterna. Att tala om medskapande signalerar att arbetsgivarna ges inflytande över både innehåll och process. Det ökar deras ansvarstagande och investeringsvilja, vilket i sin tur stärker resultatens hållbarhet och relevans över tid. Även Trollhättan understryker vikten av detta förtroende:

"Man måste hitta en arbetsgivare som både har kompetensbehov och är villig att ta socialt ansvar, det är där vi lyckades bäst." (Projektledare, Trollhättan kommun)

Här synliggörs att inte alla arbetsgivare är lika lämpliga partners. Det krävs både ett reellt rekryteringsbehov och en vilja att ta emot individer som kan ha stödbehov. Att identifiera och etablera relationer med sådana arbetsgivare är ett strategiskt arbete i sig. Det visar också att framgång inte enbart beror på strukturer utan på relationella faktorer förtroende, värdegrund och engagemang. I Åmåls Yrkesväg-projekt betonas att långsiktig relation och tillit till arbetsgivare är centrala för insatsens hållbarhet:

"Vi har arbetsgivare som återkommer varje år. De vet att vi förbereder deltagarna väl och att det finns en kontaktperson som följer upp." (Delprojektledare, Åmåls kommun).

Denna återkommande relation indikerar att arbetsgivarna upplever samverkan som tillförlitlig och meningsfull. Kontinuitet i samarbetet skapar en stabilitet som både deltagare och arbetsgivare kan förlita sig på. Det tyder också på att kommunen lyckats bygga upp ett professionellt system med uppföljning och tydliga kontaktvägar, viktiga komponenter för långsiktig legitimitet.

Samtidigt finns utmaningar kopplade till arbetsgivarens förmåga att ta emot deltagare med

särskilda behov. Åmål rapporterar att många arbetsgivare är osäkra på hur de ska handleda målgruppen:

"Många arbetsgivare känner sig osäkra kring hur man ska handleda individer ur målgruppen. Vi måste arbeta mer med att bygga broar och förtroende." (Delprojektledare, Åmåls kommun).

Här framträder en vanlig barriär i arbetsmarknadsintegration: arbetsgivarnas osäkerhet inför socialt sårbara grupper. Det understryker att god samverkan kräver mer än information – det kräver aktiva stödinsatser, handledarutbildningar och trygghetsskapande åtgärder.

Samverkansteori (Ansell & Gash, 2008) betonar vikten av ömsesidigt lärande, vilket kräver just sådana resurser. Att bygga förtroende och skapa hållbara samverkansrelationer kräver enligt informanterna både uthållighet och pålitlighet:

"Vi måste hålla vad vi lovar, annars så bränner vi våra broar med arbetsgivarna."
(Projektledare, Trollhättan kommun)

Detta visar att arbetsgivarmedverkan inte enbart kräver samverkansvilja, utan också förutsättningar såsom stödstrukturer, handledarutbildning och kontinuerlig uppföljning – något som enligt samverkansteori är centralt för att partnerskap ska bli framgångsrika (Ansell & Gash, 2008). Det rör sig också om att institutionalisera samverkan, vilket enligt institutionell teori skapar legitimitet och stabilitet (DiMaggio & Powell, 1983; Pierre, 2012). Ett annat exempel kommer från Herrljunga, där man i projektet Aktiv Kraft använder verktyget JMT-test (Jobb Matchning Tool) för att matcha deltagarnas kompetenser med arbetsgivares behov:

"Vi använder JMT-test för att kartlägga kompetenser och se till att deltagare passar in på arbetsplatser. Det är en del av att skapa hållbara lösningar." (Arbetsmarknadsenhetschefen, Herrljunga kommun).

Genom att kombinera systematisk kompetenskartläggning med arbetsgivarnas behov skapas vad Bryson et al. (2006) beskriver som en "double-win": arbetsgivare får tillgång till rätt kompetens, samtidigt som deltagarna känner sig värdesatta och inkluderade i samhället. Det stärker både individens egenmakt och arbetsmarknadens funktionalitet, i enlighet med social exklusionsteorins grundidé om att inkludering kräver strukturella förändringar och aktiva

insatser (Levitas, 2005). Avsaknaden av arbetsgivarmedverkan kan däremot leda till ineffektiva resultat. I Vara kommun är det tydligt att dialogen med näringslivet är begränsad och arbetsgivare helt saknas i projektet:

"Vi har inte haft några arbetsgivare involverade i det här projektet. Det har främst varit vi i kommunen och Försäkringskassan." (Projektledare, Vara kommun).

Denna isolering från arbetsmarknadens verklighet riskerar att minska träffsäkerheten i insatserna och försvårar individens övergång till arbete. Detta bekräftar Pierre (2012) och DiMaggio & Powell (1983) som i den institutionella teorin lyfter vikten av legitimitet, stabilitet och etablerade relationer för att bygga hållbara strukturer.

Sammanfattningsvis analysen visar tydligt att arbetsgivarnas aktiva medverkan är en avgörande komponent för att uppnå hållbar arbetsmarknadsintegration. När arbetsgivare engageras som jämbördiga parter tidigt i processen – och ges möjlighet att påverka insatsernas innehåll och struktur – ökar både träffsäkerheten i matchningen och sannolikheten för varaktig etablering. Förutsättningarna för detta bygger på tillit, kontinuerlig dialog, och stödstrukturer som möjliggör handledning, uppföljning och gemensamt lärande. Samverkan med arbetsgivare bör därmed inte ses som ett tillägg, utan som en bärande pelare i insatsens utformning. Samtidigt framgår att frånvaron av arbetsgivarmedverkan riskerar att isolera kommunala initiativ från arbetsmarknadens behov, vilket försvagar såväl effektivitet som legitimitet. Framgångsrik arbetsmarknadsintegration kräver därför att offentliga aktörer inte bara skapar länkar till arbetslivet, utan även förmår upprätthålla och utveckla dem över tid – genom strukturerad samverkan, tillitsfulla relationer och ömsesidig förståelse för både sociala behov och arbetsmarknadens logik.

Individanpassning och flexibilitet

Ett genomgående tema som framträder i samtliga kommunintervjuer är den centrala betydelsen av individanpassning och flexibilitet i arbetsmarknadsinsatser riktade mot långtidsarbetslösa. Deltagarnas behov och förutsättningar varierar kraftigt, vilket kräver ett arbetssätt som möjliggör skräddarsydda lösningar, snarare än standardiserade modeller. Flera av de intervjuade kommunerna lyfter fram vikten av att möta individen där hen befinner sig –

både bokstavligen och bildligt. I Vara kommun beskrivs detta i arbetet med Startglädje, ett projekt riktat till unga vuxna med aktivitetsersättning:

"Vi har träffat deltagarna där de befinner sig – på ett fik, ute på en promenad eller via telefon. Det handlar om att skapa tillit först." (Projektledare, Vara kommun)

Tillitsbyggande och relationsskapande lyfts fram som avgörande för att överhuvudtaget kunna påbörja en arbetsmarknadsinriktad process. Detta representerar ett praktiskt exempel på RED-diskursen inom Levitas (2005) teori, där lösningar bör fokusera på strukturellt stöd snarare än snabba aktiveringskrav.

Liknande synsätt återfinns i projektet Startguide i samma kommun. Här används små, gradvisa steg för att bygga deltagarnas självförtroende och arbetslivsrutiner:

"Vi möter varje person där de befinner sig. Många har dåliga erfarenheter från gymnasiet, och vi jobbar med små steg för att hjälpa dem framåt." (Projektledare, Vara kommun)

Denna uttalade förståelse för individens bakgrund pekar på ett pedagogiskt och psykosocialt medvetet arbetssätt. Det småskaliga, stegvisa stödet fungerar som en motkraft mot tidigare misslyckanden och skapar en ny lärande relation. Här blir individanpassning inte bara en metod, utan en strategi för att reparera relationen till både arbete och utbildning – vilket enligt Pierre (2012) är avgörande för att skapa hållbara vägar ut ur exkludering.

I Herrljunga kommun används ACT-metoden (Acceptance and Commitment Therapy) som ett sätt att möta deltagare med psykiska eller fysiska utmaningar:

"ACT-metoden är avgörande. Vi ser att människor utvecklas och mår bättre. En del arbetstränar och några har kommit ut i arbete." (Arbetsmarknadsenhetschefen, Herrljunga kommun)

Här fungerar ACT både som ett rehabiliterande verktyg och en bro tillbaka till arbetslivet, där fokus på psykisk hälsa ses som en förutsättning för långsiktig förändring. Detta bekräftar teorier om att hållbara insatser kräver helhetsperspektiv på individens livssituation (Levitas, 2005; Bryson, Crosby & Stone, 2006).

Detta kan också förstås som en form av institutionell differentiering (Scott, 2014), där kommunen utvecklar ett alternativt arbetssätt i mötet med målgrupper som faller utanför generella modeller

Trollhättans jobbspårsmodell för vårdbiträden visar på hur flexibilitet kan integreras i strukturerade steg. Deltagarna introduceras gradvis i arbetsuppgifter:

"De börjar med att bre mackor och hjälpa till med enklare saker. Efter sex månader tar vi ställning till om de är redo för nästa steg." (projektledare, personlig kommunikation, 18 november 2024)

Denna struktur erbjuder inte bara progression utan fungerar även som ett legitimerande verktyg i det institutionella landskapet, där både resultatkrav och socialt ansvar beaktas samtidigt. Uttrycket konkretiserar hur flexibilitet kan operationaliseras inom en strukturerad modell. Den gradvisa introduktionen innebär att insatsen både är målinriktad och anpassningsbar, vilket enligt Bryson et al. (2006) är ett kännetecken för framgångsrika samarbeten. Det visar också att individanpassning inte behöver stå i motsats till struktur – snarare krävs ett dynamiskt samspel mellan båda. En annan innovativ metod återfinns i Trollhättans arbete med språksvaga deltagare genom Suggestopedi – en pedagogisk metod där trygghet och lekfullhet står i centrum:

"Suggestopedi handlar mycket om att gå in i en roll för att kunna prata svenska och komma ut ur sin komfortzon. Det är helt okej att säga fel, för det är inte 'jag' som gör det, utan min roll." (Projektledare, Trollhättan kommun)

Metoden bidrar till ökat självförtroende, vilket enligt samverkansteori är centralt för att individen ska kunna bli aktivt delaktig i sin egen utvecklingsprocess (Pierre, 2012). Här introduceras ett kreativt och alternativt angreppssätt där språkinlärning knyts till identitet och trygghet. Att deltagaren tillåts "leka" sig till en ny språkskapare, en frigörande pedagogisk miljö som minskar prestationskrav och socialt stigma. Detta stärker självtilliten – en central aspekt i den typ av relationell kapacitetsbyggnad som samverkansteorin framhåller som nödvändig för att deltagaren ska kunna ta aktiva steg mot egen förändring.

I Åmål kommun betonas mentorskapets roll i att skapa kontinuitet och förtroende. Varje deltagare tilldelas en kontaktperson som följer dem genom hela processen:

"Vi har följt deltagarna under lång tid och anpassat insatserna efter livssituation, hälsa och motivation. Det gör stor skillnad." (Delprojektledare, Åmåls kommun)

Detta illustrerar ett konkret sätt att operationalisera institutionell flexibilitet, vilket möjliggör snabba justeringar baserat på deltagarnas förändrade behov – något DiMaggio och Powell (1983) menar kan förebygga negativa effekter av institutionaliserad standardisering. Även i Uddevalla kommun betonas vikten av kontinuerlig anpassning under hela deltagarens resa:

"Vi har lärt oss att det inte räcker att kartlägga i starten. Människors situation förändras, och vi måste anpassa hela tiden." (Koordinator på arbetsmarknadsenheten, Uddevalla kommun)

Denna reflektion bekräftar att individanpassning är en iterativ process snarare än en engångsinsats. Förmågan att göra löpande omvärderingar kräver organisatorisk flexibilitet och ett mandat att agera vid behov. Här framträder också ett lärande systemperspektiv, där kommunen justerar sitt arbete baserat på erfarenheter – något som stärker både träffsäkerhet och legitimitet. I större kommuner som Trollhättan och Uddevalla används mer strukturerade modeller för att mäta resultat, exempelvis deltagarnas övergång till arbete eller studier:

"Vi gör analyser av framgångsfaktorer och svårigheter för att förstå vad som fungerar och vad som behöver förbättras." (Projektledare, Trollhättan kommun)

Att arbeta systematiskt med uppföljning och analys möjliggör lärande på organisatorisk nivå och stärker den långsiktiga kapaciteten att anpassa och förbättra insatser. Detta illustrerar hur individanpassning kan kopplas till strukturerad kunskapsproduktion – vilket bidrar till både effektivitet och ansvarstagande.

Resultaten visar att individanpassning och flexibilitet inte är ett tillval, utan en förutsättning för effektiva och hållbara arbetsmarknadsinsatser. Enligt social exklusionsteorin (Levitas, 2005), institutionell teori (DiMaggio & Powell, 1983; Pierre, 2012) och samverkansteori (Bryson et al., 2006) kräver detta såväl organisatoriska resurser som ett relationellt och tillitsbaserat arbetssätt. Samtidigt framgår att denna form av individcentrerad praktik kräver resurser, kompetens och organisatorisk flexibilitet faktorer som inte är jämnt fördelade mellan kommunerna. Det finns därmed en risk att ambitionsnivån i individanpassningen begränsas av strukturella villkor, vilket kan leda till ojämlikhet i stöd och resultat. För att motverka detta krävs att individanpassning inte ses som ett komplement, utan som en integrerad och resursförankrad strategi för social och arbetsmarknadsmässig inkludering.

Resursbrist och långsiktighet

En av de mest genomgående och återkommande frågorna som framträder i intervjumaterialet är hur bristen på resurser påverkar både genomförandet och hållbarheten i kommunala arbetsmarknadsinsatser. Det är inte bara en fråga om ekonomi, utan också om personal, organisatorisk kapacitet och tid – resurser som i praktiken utgör förutsättningarna för om en insats kan leva vidare eller stanna vid ett tillfälligt projekt. Denna problematik är välkänd inom forskningen om offentlig sektor och organisering, där kortsiktiga finansieringsmodeller ofta försvårar stabilitet och institutionalisering (Pierre, 2012; Bryson, Crosby & Bloomberg, 2006).

I flera av intervjuerna framkommer hur beroendet av externa medel, särskilt från samordningsförbund eller projektfinsiering, skapar osäkerhet kring kontinuiteten. Som en representant från Vara kommun uttrycker det:

"Det här projektet hade inte varit möjligt utan medel från samordningsförbundet. Det är en insats vi vet fungerar, men vi står nu inför avslut och har ingen långsiktig lösning."

(Projektledare, Vara kommun)

Här tydliggörs projektfinsieringens ambivalenta roll, samtidigt som den möjliggör nya initiativ, riskerar den att skapa ett beroende som förhindrar långsiktig utveckling. Detta illustrerar vad DiMaggio och Powell (1983) kallar för institutionell osäkerhet, där organisationer anpassar sig till tillfälliga externa incitament snarare än att utveckla hållbara interna strukturer. Resultatet blir att fungerande insatser hotas av nedläggning, inte på grund av bristande resultat, utan på grund av finansieringslogikens kortsiktighet (Pierre, 2012). Samma dilemma formuleras i Åmål kommun, där projektet *Yrkesväg* visat goda effekter, men där framtiden är oklar:

"Yrkesväg har fått mycket positiv respons, men vi är osäkra på hur vi ska fortsätta arbetet när projektmedlen tar slut. Det behövs en övergång till ordinarie verksamhet." (Delprojektledare, Åmåls kommun)

Detta fenomen går att förstå genom Bromley och Powells (2012) begrepp *decoupling*, där projektresultat inte integreras i organisationens långsiktiga struktur, vilket skapar en klyfta mellan vad som fungerar i praktiken och vad som prioriteras i organisationens formella

struktur. Här pekar informanten tydligt på behovet av organisatorisk förankring för att säkra kontinuitet och legitimitet i insatsen (Pierre, 2012). Samtidigt uppmärksammas att även när insatser implementeras, är tiden ofta en bristvara. I Herrljunga kommun uttrycks oro över att den aktuella insatsen *Aktiv Kraft* är för kort för målgruppens behov:

"Vi skulle vilja att Aktiv Kraft erbjöds längre än 24 veckor eftersom många deltagare behöver längre tid för att komma tillbaka." (Arbetsmarknadsenhetschefen, Herrljunga kommun)

Här framträder ett grundläggande spänningsfält mellan individens rehabiliteringsbehov och systemets tidsramar. Det illustrerar hur institutionella strukturer kan kollidera med deltagarens sociala och psykologiska förutsättningar, vilket enligt Levitas (2005) riskerar att förstärka snarare än lösa exkludering.

En annan form av resursproblematik är den personalmässiga. I Uddevalla kommun nämns sårbarheten vid personalomsättning:

"När nyckelpersoner slutar försvinner ofta hela arbetssättet. Vi försöker därför dokumentera och sprida metoderna internt." (Koordinator på arbetsmarknadsenheten, Uddevalla kommun)

Här synliggörs ett ofta förbisett problem: personberoende. När kunskap inte överförs systematiskt, riskerar centrala arbetsmodeller att gå förlorade vid personalomsättning. Detta visar behovet av organisatoriskt lärande och kollektiva minnesstrukturer, vilket samverkansteorin framhåller som en förutsättning för robusta partnerskap och hållbara system (Ansell & Gash, 2008; Bryson et al., 2006). Uddevalla tar också upp svårigheten i att driva vidare uppdragsutbildningar som gett goda resultat, men som kräver improvisation i budgethanteringen:

"Vi har behövt vara kreativa med budgeten, men det är inte hållbart i längden." (Koordinator på arbetsmarknadsenheten, Uddevalla kommun)

Detta uttryck för kreativ improvisation är ett exempel på hur kommuner tvingas agera reaktivt i en resursknappmiljö. Även om initiativkraft och anpassningsförmåga kan vara en styrka, riskerar det att leda till sårbara lösningar som inte kan upprepas eller skalas upp. Det understryker vikten av långsiktiga planeringsförutsättningar för att säkra kvalitet och legitimitet (Pierre, 2012). Även Åmål kommun beskriver en liknande situation:

"Vi har svårt att hinna med språkträning och praktik, eftersom resurserna är begränsade."
(Delprojektledare, Åmåls kommun)

Begränsade resurser skapar alltså konkreta flaskhalsar som påverkar deltagarnas möjlighet att stärka sin anställningsbarhet – en effekt som riskerar att underminera insatsens övergripande mål, även om viljan och strukturen i övrigt finns. Mot denna bakgrund framträder Trollhättans kommun som ett exempel där man lyckats navigera resursbristen genom att bygga upp ett fungerande system över tid. Där har man etablerat en återkommande process inom vård och omsorg, med tydliga inkluderingssvågar till arbete:

"Vi har kört detta i fyra år nu. Varje år har vi en ny kull som går från introduktion till anställning. Det finns en långsiktig plan och resurser från omsorgsförvaltningen."
(Projektledare, Trollhättan kommun)

Trollhättan framstår här som ett positivt exempel på institutionalisering. Genom att knyta insatsen till ordinarie resurser och skapa ett återkommande flöde har man byggt en modell som förenar stabilitet och progression.

Trollhättan har också lyckats använda samverkan med andra aktörer som en strategi för att dela på resurser och skapa en mer robust finansieringsmodell:

"Vi ser att samverkan med arbetsgivare gör det lättare att dela resurser och få fler att bidra." (Projektledare, Trollhättan kommun)

Detta fall illustrerar hur institutionell legitimitet (Pierre, 2012) och tvärssektoriell samverkan kan möjliggöra hållbara lösningar även inom en i grunden begränsad ekonomisk ram.

Sammanfattningsvis resursbrist framstår som ett centralt hinder för hållbara arbetsmarknadsinsatser. Utöver ekonomi rör det sig om tid, personal och organisatorisk kapacitet – faktorer som påverkar både genomförande och möjlighet till långsiktig förankring (Pierre, 2012; Bryson, Crosby & Bloomberg, 2006). Beroendet av projektmedel skapar institutionell osäkerhet (DiMaggio & Powell, 1983) och bidrar till att framgångsrika insatser inte integreras i ordinarie verksamhet (Bromley & Powell, 2012). Samtidigt visar vissa kommuner, som Trollhättan, att det är möjligt att bygga strukturer som kombinerar stabilitet, samverkan och resursspridning (Ansell & Gash, 2008).

Fokus på utbildning eller sysselsättning

En av de mest intressanta frågorna som växer fram under intervjuerna handlar inte enbart om vad kommunerna gör för att motverka långtidsarbetslöshet, utan varför de väljer de vägar de gör.

Trollhättan utgör ett tydligt exempel på en modell där utbildning integreras med arbete i syfte att både möta arbetsmarknadens krav och stärka individens långsiktiga ställning. En projektledare berättar:

"Deltagarna studerar två dagar i veckan och arbetar tre. Det är viktigt att de får både erfarenhet och kunskap – det gör dem anställningsbara på riktigt." (Projektledare, Trollhättan kommun)

Här framstår utbildning inte som ett alternativ till arbete, utan som en förutsättning för att arbetet ska bli varaktigt. Detta ligger i linje med samverkansteorin, där integration mellan sektorer – utbildning, arbetsmarknad och socialt stöd – betraktas som ett sätt att öka effektivitet och minska friktion i komplexa välfärdssystem (Ansell & Gash, 2008). Samtidigt visar andra kommuner ett tydligare fokus på snabb aktivering. I Uddevalla beskrivs arbetsträning och praktik som centrala verktyg, även när detta sker utan formell utbildning i botten. Ett återkommande argument är att arbete i sig förändrar individens självbild:

"Vi ser ofta att bara det att komma ut på en arbetsplats förändrar något hos individen. Det blir en öppning." (Koordinator på arbetsmarknadsenheten, Uddevalla kommun)

Denna inställning rimmar med Levitas' (2005) begrepp *social integrationist discourse* (SID), där arbete ses som den främsta vägen till inkludering och social tillhörighet. Men denna strategi väcker också frågor kring hållbarhet: vad händer när praktiken tar slut, om ingen kompetensutveckling sker under tiden?

Åmåls arbete sticker ut i materialet, inte för att det väljer mellan utbildning och arbete – utan för att det medvetet bygger en helhetsmodell där båda ingår. Ett uttalande från en projektledare fångar detta perspektiv väl:

"Det handlar inte om att välja utbildning eller jobb. Det handlar om att bygga en väg där båda finns med." (Delprojektledare, Åmåls kommun)

Här vävs språkträning, praktik, mentorskap och kontakt med arbetsgivare samman till en progression där individen rustas både formellt och socialt. Detta förhållningssätt ligger nära social exklusionsteori, där inkludering inte bara definieras som tillgång till arbete, utan också som tillgång till relationer, resurser och delaktighet i samhällets institutioner. Men trots dessa goda exempel återkommer en frustration i flera intervjuer kring hur externa styrsignaler formar kommunernas handlingsutrymme. berättar en representant från Vara kommun:

"Vi vill satsa på utbildning, men ofta får vi signaler om att det viktigaste är att folk ska ut i jobb – snabbt," (Projektledare, Vara kommun)

Detta belyser det institutionella ramverkets begränsningar, där mål och medel ofta definieras uppifrån – av statliga aktörer eller i projektlogiker – snarare än utifrån lokala behov (DiMaggio & Powell, 1983). Följden kan bli en form av isomorfism där kommuner prioriterar det som mäts, inte nödvändigtvis det som verkar mest hållbart på lång sikt.

I slutändan tycks den verkliga framgångsfaktorn inte ligga i valet mellan utbildning och sysselsättning – utan i kommunernas förmåga att överskrida denna dikotomi. De mest lovande modellerna förefaller vara de som kombinerar båda perspektiven och bygger broar mellan dem, ofta genom tät samverkan med utbildningsaktörer, arbetsgivare och civilsamhälle. Valet blir då inte binärt, utan relationellt och situations anpassat – en ständigt pågående förhandling mellan individens behov, arbetsmarknadens krav och de institutionella ramar som styr vad som är möjligt.

Innovation och hållbarhet

När man närmar sig frågan om varför vissa kommunala arbetsmarknadsinsatser får fäste och utvecklas över tid, medan andra faller i glömska efter projektets slut, blir det tydligt att både innovation och hållbarhet spelar avgörande roller – och att dessa två begrepp inte står i motsats till varandra. Tvärtom visar intervjuerna att hållbarhet ofta förutsätter ett visst mått av innovation. Detta ligger i linje med Pierre (2012), som betonar vikten av att offentliga organisationer upprätthåller en balans mellan stabilitet och förnyelse för att långsiktigt uppnå legitimitet.

Flera kommuner har hittat vägar att arbeta innovativt inom ramen för sin verksamhet.

Trollhättan framstår som ett tydligt exempel där ett tidigare projekt – ett lokalt jobbspår – har institutionaliserats och blivit en del av den ordinarie verksamheten. Deras modell kombinerar yrkesutbildning, praktik och riktade anställningar, och justeras kontinuerligt utifrån erfarenheter och lärdomar:

"Vi har nu kört samma modell i fyra år, men vi justerar varje gång. Vi lär oss, förbättrar, men behåller kärnan – det är så vi bygger hållbarhet." (Projektledare, Trollhättan kommun)

Här blir det tydligt att hållbarhet inte är detsamma som att bevara en struktur intakt, utan snarare att bygga en modell som är tillräckligt flexibel för att utvecklas över tid. Denna typ av adaptiv kapacitet är central inom samverkansteorin, där Bryson et al. (2006) pekar på vikten av tvärssektoriella samarbeten och organisatoriskt stöd för att möjliggöra varaktig förändring. I Åmål uttrycks ett annat slags innovation, mer social än strukturell. Genom projektet *Yrkesväg* har man skapat en modell som kombinerar språkträning, praktik, mentorskap och samverkan med civilsamhället. Denna helhetsorienterade strategi bygger broar mellan individ och samhälle – något som särskilt adresserar utanförskapets många dimensioner.

"Det handlar om att skapa sammanhang där människor inte bara blir deltagare, utan känner sig som medborgare igen." (Delprojektledare, Åmåls kommun)

Sett ur ett social exklusion-perspektiv (Levitas, 2005), visar detta exempel på hur innovation kan bidra till att återskapa tillit och inkludering. Det är inte bara fråga om nya metoder, utan om att omdefiniera relationen mellan individen och det offentliga – vilket också rymmer ett moraliskt ansvar att våga gå bortom standardiserade lösningar.

Uddevalla har valt en annan väg. Där har man satsat på dokumentation och metodutveckling som strategi för att skydda innovation från att försvinna i takt med personalomsättning eller organisatoriska förändringar:

"Vi försöker dokumentera våra insatser, dra lärdomar och bygga metoder som kan leva vidare – oavsett vem som arbetar här." (Koordinator på arbetsmarknadsenheten, Uddevalla kommun)

Samtidigt testar de även nya arbetssätt för att inkludera målgrupper som traditionellt stått längre bort från arbetsmarknaden:

"Vi testar nya vägar för att inkludera fler deltagare, och det har gett oss positiva resultat."

(Koordinator på arbetsmarknadsenheten, Uddevalla kommun)

Att innovation inte enbart innebär avancerade tekniska lösningar, utan även nya sätt att tänka kring inkludering, blir tydligt i denna kontext. Men alla kommuner arbetar inte på detta sätt. I Åmål uttrycks en tydlig medvetenhet om att man fokuserar på det som redan fungerar, snarare än att driva experimentella modeller:

"Vi håller oss till det som fungerar och försöker anpassa oss efter deltagarnas omedelbara behov." (Delprojektledare, Åmåls kommun)

Här finns en balansgång mellan effektivitet och innovationsbenägenhet. Även om denna hållning kan innebära stabilitet, riskerar den också att missa möjligheter till långsiktig utveckling eller breddad målgrupp, vilket flera andra kommuner försöker uppnå genom mer experimentella metoder. Vad gäller finansiering och organisatorisk hållbarhet lyfter flera kommuner fram betydelsen av att förankra insatserna i kommunal budget och struktur. Trollhättan kombinerar exempelvis regionalt stöd med egen finansiering för att säkra långsiktigheten:

"Vi ser att en stabil finansiering är en förutsättning för att kunna hålla hög kvalitet i våra insatser." (Delprojektledare, Åmåls kommun)

Herrljunga uttrycker liknande tankar, men med fokus på att göra arbetsmarknadsinsatser till en naturlig del av kommunens vardag:

"Vi försöker göra insatserna till en del av vår vardagliga verksamhet."

(Arbetsmarknadsenhetschefen, Herrljunga kommun)

Sammantaget framträder en komplex bild där innovation och hållbarhet inte är isolerade faktorer, utan sammanlänkade komponenter i en större organisatorisk och institutionell kontext. De kommuner som lyckas bäst tycks vara de som inte bara vågar tänka nytt, utan också har strukturer som möjliggör att det nya får fäste – något som kräver både mod och organisatorisk förmåga (Bryson et al., 2006; Pierre, 2012).

Arbetsförmedlingens perspektiv på samverkan

Intervjun med Arbetsförmedlingen, representerad av Anna Sanchez, verksamhetssamordnare på regionstab Väst (personlig kommunikation, 26 mars 2025), ger ett övergripande perspektiv på hur samverkan med kommunerna organiseras och vilka förutsättningar som påverkar Arbetsförmedlingens arbete. Det framgår att Arbetsförmedlingen utgår från en nationellt framtagen modell för lokala överenskommelser, där varje enhet ansvarar för att teckna och följa upp samverkansavtal med de kommuner inom enhetens upptagningsområde. Denna modell har formella ramar men är samtidigt flexibel:

“Modellen och själva mallen är gemensam för hela landet... Men exakt hur målen formuleras, vilka prioriteringar som lyfts fram och hur man organisatoriskt strukturerar samverkan – det avgörs lokalt.”

Modellen är standardiserad men möjliggör lokal anpassning beroende på kommunernas Detta citat synliggör en balans mellan nationell styrning och lokal anpassning, där formella ramar tillåter viss flexibilitet i praktiken. Det illustrerar en decentraliserad modell som möjliggör situationsanpassning utifrån lokala behov, men samtidigt skapar variation i genomförande. Ur ett institutionellt perspektiv (DiMaggio & Powell, 1983) kan detta tolkas som ett uttryck för hur nationella standarder formas i mötet med lokala praktiker.

“Statliga riktlinjer och regler påverkar i väldigt hög grad hur vi arbetar... Dessa styrdokument anger vad vi får och inte får göra, vad som ska prioriteras och vad som inte är tillåtet.”

Här tydliggörs hur starkt styrda policyramar påverkar myndighetens utrymme att agera, vilket bidrar till en top-down-logik som kan begränsa lokal samverkan. Detta speglar ett klassiskt exempel på institutionell styrning, där legitimiteten formas utifrån anpassning till statliga regelverk (DiMaggio & Powell, 1983). Samtidigt konstateras att det ekonomiska utrymmet är direkt avgörande:

“Vår budget spelar en väldigt stor roll. De resurser vi får tilldelade avgör vad vi faktiskt kan genomföra.”

Utifrån samverkansteori (Ansell & Gash, 2008) framgår att en strukturerad, långsiktig och tillitsfull samverkan är en nyckelfaktor. Intervjun betonar vikten av relationer och personliga kontakter i uppbyggnaden av samarbete:

“Det blir en annan kvalitet i samverkan när vi träffas fysiskt och löser frågor tillsammans.”

Den personliga relationens betydelse lyfts fram som en förtroendeskapande faktor i linje med samverkansteori (Ansell & Gash, 2008). Möten i vardagen skapar utrymme för gemensamt lärande och flexibilitet i samarbete – vilket ofta saknas i strukturer med stark formalisering. Vidare betonas att förarbetet är avgörande för en fungerande överenskommelse:

“Det är då man lär känna varandra. Vilka är vi som sitter här? Hur arbetar vi? [...] Det finns ibland förutfattade meningar [...] så det är viktigt att sitta ner och tydligt presentera sina roller.”

Samverkan ses som en process där gemensam kartläggning av behov, tydliggörande av roller och gemensamma mål är avgörande för att skapa legitimitet (DiMaggio & Powell, 1983) och långsiktighet. Samlokalisering och närhet i kommunikation beskrivs som framgångsfaktorer, vilket också styrks av tidigare forskning (Bryson, Crosby & Stone, 2006).

Intervjun synliggör även interna organisatoriska hinder, främst resursbrist och begränsat operativt stöd:

“Det största hindret jag ser är resursmässigt. Vi skulle väldigt gärna vilja ha betydligt fler personer som kunde arbeta med de här frågorna.”

Dessa begränsningar och interna organisatoriska utmaningar inom Arbetsförmedlingen, där resursbrist och omorganiseringar påverkar kontinuiteten i det lokala arbetet. Det betonas att trots förekomsten av en nationell modell är det i praktiken beroende av lokala chefer och samordnare hur väl modellen implementeras och följs upp. Detta kan relateras till begreppet "decoupling" Bromley och Powell (2012) inom institutionell teori, där den formella strukturen inte alltid reflekteras i det faktiska genomförandet (Bromley & Powell, 2012). Samtidigt lyfter Arbetsförmedlingen fram positiva exempel, särskilt ESF-finansierade insatser såsom jobbspår, där operativ samverkan från dag ett varit framgångsrik:

“En konkret insats som har varit väldigt framgångsrik är jobbspår. Det är en modell som är väldigt bra, även om det kräver mycket arbete.”

Jobbspår nämns som en modell där samverkan från start ger effekt. Den bygger på tidig, gemensam organisering runt individen och utgör ett exempel på operativ samverkan där roller och ansvar är tydligt fördelade. Det speglar vad samverkansteori identifierar som en förutsättning för hållbar styrning i komplexa system (Ansell & Gash, 2008). Samverkan kring individen ses som mest effektivt:

“När vi arbetar operativt tillsammans, kring individen, då försvinner sådana konflikter. Och det är där vi ser mest effekt.”

Fokus på individen lyfts här fram som ett sätt att bryta organisatoriska barriärer. När aktörer arbetar mot ett gemensamt, konkret mål skapas vad Levitas (2005) beskriver som inkluderande praktik – vilket också förstärker legitimitet och träffsäkerhet i arbetsmarknadsinsatser.

“Det handlar inte bara om att vara långtidsarbetslös, utan om att man ofta står så långt ifrån arbetsmarknaden att det krävs både rätt typ av utbildning och rätt stödinsatser.”

I relation till social exklusionsteori (Levitas, 2005) synliggör intervjun hur Arbetsförmedlingen genom vissa projekt, såsom ESF-finansierade jobbspår, försöker nå individer med mer komplexa behov. Jobbspår lyfts fram som en särskilt effektiv modell, eftersom den bygger på individcentrerade lösningar där kommunen och Arbetsförmedlingen samarbetar operativt från start. Det framhålls att samverkan kring individer som står långt ifrån arbetsmarknaden inte enbart kräver gemensamma mål, utan även långsiktiga resurser och ett tillitsfullt samarbete. Dock konstateras att modellen fortfarande är under utveckling och att det saknas tillräcklig systematik för att sprida lärdomar från framgångsrika projekt till ordinarie verksamhet.

Avslutningsvis bekräftas även de gråzoner och otydligheter i ansvarsfördelningen som lyfts i tidigare forskning:

“Jag ser på det precis så – det är otydligt [...] En individ kan bli väldigt beroende av vilka kontakter och vilken kommunikation som finns mellan kommunen och Arbetsförmedlingen.”

Detta visar på behovet av ökad tydlighet och fortsatt metodutveckling i syfte att undvika att individer faller mellan stolarna, en uppmaning som både kommuner och Arbetsförmedlingen delar. Något som i linje med samverkansteori ses som centralt för att uppnå effektiv styrning i komplexa välfärdsfrågor (Torfing, 2019).

Sammanfattningsvis Intervjun med Arbetsförmedlingen visar att samverkan med kommuner formas i spänningsfältet mellan nationell styrning och lokal anpassning. En standardiserad modell för överenskommelser möjliggör lokal flexibilitet, men praktiskt genomförande begränsas av resursbrist och organisatorisk fragmentering (DiMaggio & Powell, 1983; Bromley & Powell, 2012). Effektiv samverkan kräver, enligt samverkansteori, tydliga roller, kontinuitet, operativ närhet och förtroendebyggande processer (Ansell & Gash, 2008; Bryson et al., 2006). Jobb Spår lyfts fram som en framgångsrik modell genom att samverkan sker kring individen – vilket enligt social exklusion teorin bidrar till ökad inkludering och träffsäkerhet (Levitas, 2005). Samtidigt pekar intervjun på behovet av tydligare ansvarsfördelning och systematik för att undvika att individer hamnar mellan aktörers mandatområden (Torfing, 2019).

Sammanfattning av intervjustudien

Intervjustudien visar att kommunala arbetsmarknadsinsatser för långtidsarbetslösa formas i ett komplext samspel mellan lokala behov och institutionella ramar. Organisering och målgruppsval påverkas både av lagstadgade uppdrag och lokala tolkningar av effektivitet. Studien synliggör otydliga ansvarsförhållanden, projektberoende strukturer och brist på långsiktighet, särskilt i relation till statliga aktörer som Arbetsförmedlingen.

Samverkan framträder som en central men skör mekanism, där faktorer som tillit, kontinuitet och samlokalisering påverkar graden av funktionell koordinering. Arbetsgivarnas roll varierar och deras engagemang förutsätter stödjande strukturer och tydliga kontaktvägar.

Individanpassning och flexibilitet beskrivs som nödvändiga i mötet med deltagarnas komplexa behov, men dessa ambitioner begränsas ofta av ekonomiska och organisatoriska villkor. Överlag tyder resultaten på att hållbarhet och inkludering försvåras när styrning domineras av kortsiktiga projektlogiker och institutionella begränsningar, snarare än långsiktiga strategier och förankrade strukturer.

Diskussion

Att förstå vilka faktorer som möjliggör eller försvårar långtidsarbetslösas återinträde på arbetsmarknaden är en komplex fråga som sträcker sig över organisatoriska, institutionella och sociala dimensioner. I denna studie har kommunernas arbete i Västra Götaland analyserats för att identifiera mönster i organisering, samverkan och insatsers utformning. Genom att kombinera empiriskt material från enkäter och intervjuer med teoretiska perspektiv på institutionell styrning, samverkan och social exklusion, belyses hur lokala kontexter formar arbetsmarknadspolitiska insatser.

Syftet med denna studie var att undersöka hur kommunerna i Västra Götaland organiserar sina arbetsmarknadsinsatser för långtidsarbetslösa och vilka faktorer som påverkar insatsernas effektivitet och hållbarhet. Resultaten ger svar på studiens frågeställningar och kan sammanfattas i tre övergripande teman;

För det första visar studien att organiseringen av arbetsmarknadsinsatser varierar kraftigt mellan kommunerna. Vissa kommuner, såsom Uddevalla och Trollhättan, har utvecklat sammanhållna modeller med samlokaliserade resurser och tydlig styrning, vilket möjliggör kontinuitet och individanpassning. Andra kommuner, som Vara och Herrljunga, arbetar mer projektbaserat, där insatserna är beroende av tillfälliga finansieringar och eldsjälur, vilket skapar bristande långsiktighet och stabilitet.

För det andra framträder samverkan som en avgörande framgångsfaktor. Kommuner som har etablerat tät och tillitsbaserad samverkan med Arbetsförmedlingen, arbetsgivare och andra aktörer rapporterar högre effektivitet och bättre resultat i arbetsmarknads integrationen. Framgångsrik samverkan kännetecknas av gemensamma mål, tydliga kontaktvägar och långsiktiga relationer. Däremot är bristande samverkan, särskilt med Arbetsförmedlingen, en återkommande utmaning i flera kommuner och försvårar implementeringen av hållbara insatser.

För det tredje visar resultaten att individanpassning och flexibilitet är centrala för insatsernas framgång, men att dessa faktorer kräver organisatoriska resurser som inte alltid finns tillgängliga. Kommuner som lyckas anpassa sina insatser till individens skiftande behov rapporterar bättre resultat, medan standardiserade och kortsiktiga lösningar tenderar att förstärka exklusion snarare än motverka den. Samtidigt framkommer att progression i

deltagarnas utvecklingsresa ofta saknas, och att många insatser fokuserar på initial aktivering utan tydliga steg mot självförsörjning.

Resultaten bekräftar tidigare forskning om att fungerande samverkan är avgörande för hållbara insatser riktade mot långtidsarbetslösa. Ulmestig och Panican (2018) betonar att tydliga mandat, gemensamma mål och strukturell stabilitet är centrala för att samverkan mellan kommuner och Arbetsförmedlingen ska bli effektiv. Studien visar att de kommuner som etablerat fasta kontaktvägar och gemensamma jobbspår uppnår högre grad av arbetsmarknadsintegration, vilket stödjer dessa tidigare resultat.

I studien framgår att kommuner som Trollhättan och Uddevalla har etablerat långsiktiga samarbeten med arbetsgivare och utbildningsaktörer, vilket resulterat i bättre matchning av långtidsarbetslösa till arbetsmarknaden (Trollhättans Stad, 2023; Uddevalla kommun, 2024). Detta stämmer överens med forskning som visar att välstrukturerad samverkan leder till ökad effektivitet och bättre arbetsmarknadsresultat (Torfing, 2019).

I denna studie framgår det att en av de största utmaningarna är bristen på kontinuitet i samarbetet med Arbetsförmedlingen, där variationer i deras engagemang skapar osäkerhet för kommunala insatser. Detta kan förklaras med att Arbetsförmedlingens policy och resurstilldelning förändras över tid, vilket påverkar kommunernas möjligheter att planera långsiktiga åtgärder.

Samtidigt belyser resultaten riskerna med "decoupling" mellan formell styrning och faktisk praktik, ett fenomen beskrivet av Bromley och Powell (2012). Kommuner rapporterar om bristande kontinuitet i samarbetet med Arbetsförmedlingen och om svårigheter att upprätthålla långsiktiga insatser under osäkra budgetvillkor. Detta indikerar att legitimitetsanpassning ibland prioriteras framför praktisk effektivitet, vilket är i linje med institutionell teoris analys av offentlig organisering (DiMaggio & Powell, 1983).

I relation till social exklusionsteorin (Levitas, 2005) visar studien att långtidsarbetslösa riskerar att hamna utanför om insatserna inte är individanpassade och långsiktiga. Projektbaserade lösningar utan progression tenderar att repetera grundläggande åtgärder utan att föra individer närmare självförsörjning. Detta bekräftar Levitas kritik mot system som enbart fokuserar på aktivering utan att ta hänsyn till deltagarnas komplexa livsvillkor.

Arbetsgivarnas roll framstår som central för framgångsrika insatser, vilket också styrks av Lundin (2008) och Bryson et al. (2006), som argumenterar för vikten av arbetsgivarengagemang och samproducerade lösningar. Kommuner som inkluderat arbetsgivare som aktiva medskapare har lyckats bygga mer hållbara och träffsäkra arbetsmarknadsmodeller. Där arbetsgivare ses som passiva mottagare är träffsäkerheten sämre och risken för att missmatcha högre.

Vidare bekräftar resultaten Brauers (2021) analys av hur lokal kontext och organisatorisk kapacitet påverkar effektiviteten i arbetsmarknadsinsatser. Kommuner som lyckats utveckla flexibla modeller anpassade till lokala behov och förutsättningar har bättre möjligheter att uppnå långsiktiga effekter, även i situationer med begränsade resurser.

En viktig reflektion som växer fram är att samverkan är personberoende i högre grad än strukturbunden. Detta innebär att samverkan riskerar att försvagas vid personalomsättning, vilket flera kommuner vittnar om. För att säkra långsiktigheten i arbetsmarknadsinsatser behöver därför investeringar göras inte bara i projekt och modeller, utan även i utveckling och retention av kompetent och samverkansvan personal.

Studiens bidrag ligger i att visa hur kommunernas arbete med långtidsarbetslösa formas i skärningspunkten mellan institutionella strukturer, organisatoriska resurser och relationella faktorer. Genom att kombinera institutionell teori, samverkansteori och social exklusionsteori med empiri från både kommuner och Arbetsförmedlingen, ger studien en fördjupad förståelse av varför vissa insatser blir mer hållbara och framgångsrika än andra. Studien belyser också behovet av att framtida arbetsmarknadsinsatser utformas med fokus på långsiktighet, relationell stabilitet och progression för deltagarna.

Sammanfattningsvis visar studien att effektiv och hållbar arbetsmarknadsintegration för långtidsarbetslösa förutsätter en kombination av strukturell stabilitet, fungerande samverkan, individanpassade lösningar och långsiktig planering. Kommunernas möjlighet att uppnå detta påverkas i hög grad av institutionella villkor, organisatoriska resurser och relationella faktorer. också visar studien att progression i individens utvecklingsresa ofta saknas. Många insatser riktar sig till individer på mycket låg etableringsnivå, utan att erbjuda tydliga nästa steg. Detta kan försvaga individens chans till långsiktig arbetsmarknadsetablering. För att motverka detta behövs kedjebaserade modeller där insatserna systematiskt bygger vidare på varandra mot målet om självförsörjning.

Slutsats och rekommendationer

Denna studie har undersökt hur kommuner i Västra Götaland organiserar arbetsmarknadsinsatser för långtidsarbetslösa och vilka organisatoriska och samverkansrelaterade faktorer som påverkar insatsernas upplevda effektivitet och hållbarhet. Slutsatserna baseras på en kombinerad analys av kvantitativa enkätdata från 30 kommuner och kvalitativa intervjuer med fem kommunala representanter och en representant från Arbetsförmedlingen, vilket möjliggjort en djupare förståelse för kommunernas egna perspektiv.

Kommunerna i Västra Götaland har implementerat ett brett spektrum av arbetsmarknadsinsatser med syfte att aktivera, stödja och utbilda långtidsarbetslösa. Bland de mest förekommande insatserna återfinns arbetspraktik, yrkesutbildningar i samverkan med vuxenutbildningen, matchnings- och vägledningsinsatser, Jobbspår samt samordnade projekt med Arbetsförmedlingen eller arbetsgivare. Vissa kommuner har även utformat särskilda modeller för unga vuxna, nyanlända eller individer långt från arbetsmarknaden. Även om variationen är stor, präglas de flesta insatser av ett individanpassat upplägg där samverkan är ett centralt verktyg för att skapa progression mot arbete eller studier.

Vad som uppfattas som effektiva arbetsmarknadsinsatser varierar, men ett tydligt mönster är att individanpassade åtgärder – såsom praktikplatser, yrkesinriktade utbildningar och kombinerat stöd – betraktas som mest verkningsfulla. Effektivitet definieras av kommunerna inte i absoluta resultatmått, utan snarare i termer av hur väl insatsen möter individens behov, skapar motivation och leder vidare till arbete eller studier. Det är alltså kommunernas egna förståelser av effektivitet, inte en objektiv effektmätning, som har analyserats.

Studien visar att hållbarhet och resultat i arbetsmarknadsinsatser påverkas starkt av samverkansstrukturer, ledarskap och tillgång till lokala resurser. Långsiktig och tillitsfull samverkan med Arbetsförmedlingen framstår som en grundförutsättning, men försvåras ofta av oklara ansvarsfördelningar och projektlogik. Hållbara lösningar kräver inte bara organisatoriska ramar utan även personligt engagemang och kompetens hos nyckelpersoner som verkar i gränslandet mellan kommunala och statliga system.

En central slutsats är att kommunerna efterfrågar stabila och långsiktiga förutsättningar. Både ekonomiskt och organisatoriskt för att kunna utveckla insatser som är anpassade till

individens väg mot arbete. Det kräver struktur snarare än projekt, partnerskap snarare än tillfällig samverkan, och lokalt handlingsutrymme snarare än central detaljstyrning.

Studien visar också att flera kommuner saknar en tydlig kedjelogik i sina insatser, vilket riskerar att deltagare fastnar i kortsiktiga åtgärder utan progression. En tydligare arbetsmarknadsstrategi, där arbetsgivare medverkar som aktiva medskapare i kedjan från insats till sysselsättning, framstår som en framgångsfaktor i de fall där sådan samverkan är etablerad.

Rekommendationer

1. Strukturell finansiering: Kommunerna bör ges långsiktiga ekonomiska ramar som möjliggör stabilitet, kontinuitet och kompetensutveckling inom arbetsmarknadsarbetet.
2. Tydlig samverkansstruktur: Arbetsförmedlingen och andra statliga aktörer bör utveckla mer permanenta, tillgängliga och lokalt förankrade samverkansformer med tydliga roller och kontaktvägar.
3. Individfokus och inkludering: Arbetsmarknadsinsatser bör i högre grad utformas utifrån principer om social inkludering och empowerment, där individens behov och resurser är utgångspunkt snarare än systemets krav.

Sammanfattningsvis visar studien att kommunala arbetsmarknadsinsatser är en institutionellt komplex praktik där resultat och hållbarhet beror på balansen mellan individanpassning, samverkan och organisatorisk förankring. Genom att synliggöra kommunernas uppfattningar om vad som möjliggör fungerande och effektiva insatser, kan studien bidra till utvecklingen av en mer långsiktig, samverkande och inkluderande arbetsmarknadspolitik.

Framtida forskning

Bör fördjupa förståelsen av samspelet mellan kommuner och Arbetsförmedlingen, särskilt genom intervjuer med lokalt verksamma tjänstepersoner. Det är även viktigt att studera effekter på individnivå, exempelvis via kombinerade kvantitativa och kvalitativa uppföljningar av deltagarnas väg mot arbete. Ytterligare områden innefattar longitudinella studier av samverkansstrukturer samt analyser av hur kommuner organiserar arbetsmarknadsfrågor i relation till socialtjänst, utbildning och integration. Slutligen bör digitaliseringens och nya styrformers påverkan på lokal arbetsmarknadspolitik belysas.

Referenslista

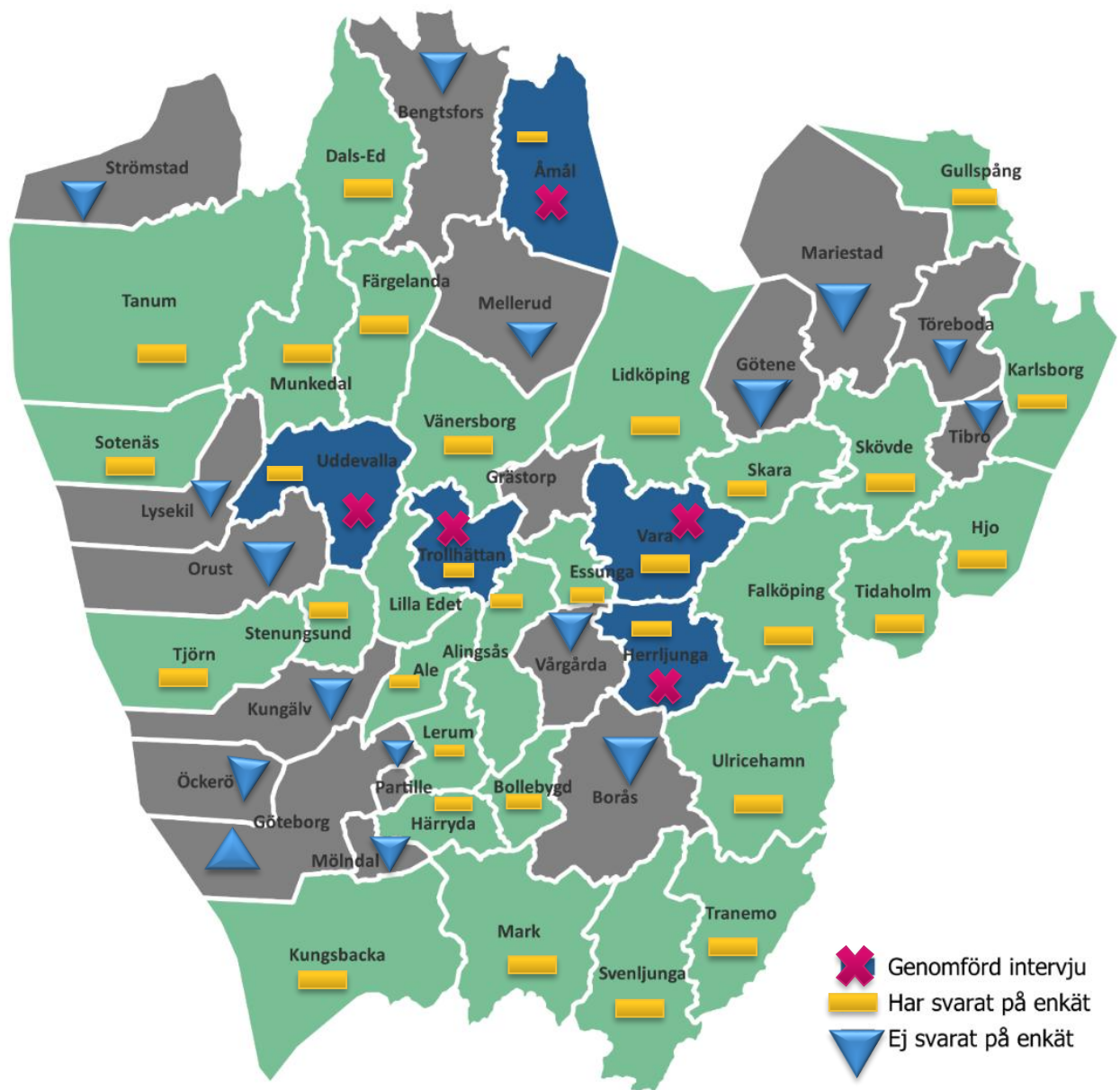
- Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543–571
- Brauer, J. (2021). Labour market policies on a sub-national level. *SN Social Sciences*, 1(154).
- Bromley, P., & Powell, W. W. (2012). From smoke and mirrors to walking the talk: Decoupling in the contemporary world. *Academy of Management Annals*, 6(1), 483–530.
- Brunlin, G., & Bäckström, H. (2006). En svensk arbetslinje för det tjugoförsta seklet? *Sociologisk Forskning*, 43(2), 97–128.
- Brunsson, K. (2017). *The Teachings of Management: Perceptions in a Society of Organizations* [E-bok]. Springer International Publishing. Hämtad från <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-56120-2>
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (2. uppl., T. Nilsson, Övers.). Liber.
- Bryson, J. M., Crosby, B. C., & Stone, M. M. (2006). The design and implementation of Cross-Sector collaborations: Propositions from the literature. *Public Administration Review*, 66(s1), 44–55.
- DiMaggio, P., & Powell, W. W. (1983). The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields, *American Sociological Review*, 48(2): 147-160.
- Kramer, M. W., Day, E. A., Nguyen, C., Hoelscher, C. S., & Cooper, O. D. (2018). Leadership in an interorganizational collaboration: A qualitative study of a statewide interagency task force. *Human Relations*, 72(2), 397–419.
- Lawrence, Thomas. B., Hardy, Cynthia, & Phillips, Nelson. (2002). Institutional Effects of Interorganizational Collaboration: The Emergence of Proto-Institutions. *The Academy of Management Journal*, 45(1), 281–290.

- Levitas, R. (2005). *The inclusive society? Social exclusion and new labour* (2nd ed.). Palgrave Macmillan.
- Lundin, M. (2008). *Kommunerna och arbetsmarknadspolitiken* (Rapport). Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU).
<https://www.ifau.se/sv/Forskning/Publikationer/Rapporter/2008/Kommunerna-och-arbetsmarknadspolitiken/>
- Meyer, J. W., & Rowan, B. (1977). Institutionalized organizations: Formal structure as myth and ceremony. *American Journal of Sociology*, 83(2), 340–363
<https://www.jstor.org/stable/2778293>
- Panican, A., & Ulmestig, R. (2019). Vad är nytt? – Kunskapssammanställning av kommunal arbetsmarknadspolitik. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 25(3–4), 108–128. Hämtad från <https://journals.lub.lu.se/aoa/article/view/19492>
- Scheyvens, R., Banks, G., & Hughes, E. (2016). The private sector and the SDGs: The need to move beyond business as usual. *Sustainable Development*, 24(6), 371–382.
- Scott, W. R. (1987). The adolescence of institutional theory. *Administrative Science Quarterly*, 32(4), 493–511.
- Silver, H. (1994). Social exclusion and social solidarity: Three paradigms. *International Labour Review*, 133(5–6), 531–578
- Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU). (2019). *Arbetsmarknadsinsatser för personer med varaktigt försörjningsstöd: En systematisk översikt och utvärdering av ekonomiska, sociala och etiska aspekter* (SBU-rapport nr 302). SBU.
<https://www.sbu.se/pubreader/pdfview/display/94076?browserprint=1&lang=sv>
- Statistiska centralbyrån. (2023). *Arbetsmarknadsstatistik för Västra Götaland*. Hämtad från: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/>
- Sveriges riksdag. (2001). *Socialtjänstlag (2001:453)*. Hämtad från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453/

- Torfig, J. (2019). Collaborative innovation in the public sector: The argument. *Public Management Review*, 21(1), 1–11.
- Trollhättans Stad. (2023). *Varannan långtidsarbetslös går vidare till jobb eller utbildning*. Hämtad 6 maj 2025.
<https://www.trollhattan.se/startside/nyheter/aktuella-nyheter/varannan-langtidsarbetslos-gar-vidare-till-jobb/>
- Trost, J., & Hultåker, O. (2016). *Enkätboken* (5. uppl.). Studentlitteratur.
- Uddevalla kommun. (2024). *Kallelse till arbetsmarknads- och integrationsutskottet 2024-02-07*. Hämtad 6 maj 2025 från:
<https://www.uddevalla.se/download/18.fca9da618df2ddc11752c3/1709725064474/Kommunfullmäktiges%20kallelse%202024-03-13.pdf>
- Ulmestig, R. (2024). *Knowledge claims on municipalities in the Swedish labor market policy*. *Nordic Journal of Working Life Studies*, 14(3), 87–102.
- Ulmestig, R., & Panican, A. (2021). *Samverkan med konkurrerande kunskapsanspråk inom lokal aktiveringspolitik*. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 28(2), 145–166.
- Västra Götalandsregionen. (2024). *Arbetsmarknadsläget i Västra Götaland, oktober 2024*. Hämtad från: <https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/rs7897-268913469-818/surrogate/Konjunkturl%C3%A4get%20kv%203%202024.pdf>

Bilaga 1

Kartöversikt: Deltagande kommuner i enkät- och intervjustudien

Bilaga 2

Enkätfrågor

1. Har ni genomfört några insatser i er kommun för att minska arbetslösheten?
2. Hur ser era nuvarande arbetsmarknadsåtgärder för långtidsarbetslösa ut?
3. Vilken typ av stöd eller program erbjuder ni, och hur kombinerar ni utbildning och arbete i dessa åtgärder?
4. Vilka målgrupper i er kommun är främst fokus för era arbetsmarknadsåtgärder?
5. Vilka resultat har kommunen uppnått genom sina arbetsmarknadsinsatser, och hur mäter ni framgången för era program?
6. Vilka utmaningar har kommunen identifierat i arbetet med att minska långtidsarbetslöshet?
7. Kan ni ge exempel på samarbeten och vilka resultat de har gett?
8. Finns det några särskilt framgångsrika insatser eller projekt i er kommun som ni tycker borde lyftas fram?
9. Vilka utmaningar har kommunen identifierat i sitt arbete för att minska långtidsarbetslösheten?
10. Vad tror ni har varit avgörande för att dessa insatser har lyckats?
11. Vilka lokala aktörer har kommunen haft samarbete med för att minska arbetslösheten?
12. Hur upplever ni att de nuvarande arbetsmarknadsåtgärderna i er kommun bidrar till att minska arbetslösheten? (Betygsätt effekten av arbetsmarknadsåtgärder)
13. Övriga kommentarer eller har du mer synpunkter?

Bilaga 3

Intervjuguiden

Frågor som ställs vid alla intervjuer

- Vad är projektets huvudsakliga syfte och mål?
- Är projektet fortfarande aktivt, eller är det avslutat?
- Hur länge har projektet pågått och hur många arbetslösa har deltagit hittills?
- Har kommunen fått extra pengar för att driva projektet? Var har de kommit ifrån?
- Vilka målgrupper riktar sig projektet till? (t.ex. åldersgrupp, typ av utmaningar som deltagarna möter)
- Vilka individuella behov har ni identifierat hos deltagarna, och hur har ni anpassat projektet för att möta dessa?
- Hur många deltagare har projektet haft?
- Vilka är med i lednings- eller styrgrupp för projektet?
- Vilken typ av stöd erbjuder ni deltagarna? (t.ex. arbetsträning, kombinerade utbildningar som SFI + yrkesutbildning)
- Hur lång är insatsen för deltagarna? Är det en flexibel modell baserad på behov, eller finns det en fast tidsplan?
- Hur säkerställer ni att deltagarna får tillräcklig vägledning och stöd under projektets gång?
- Vilka specifika resultat har projektet uppnått hittills, och hur mäter ni dessa resultat? (t.ex. minskad arbetslöshet, förbättrad språkkunskap, uppnådd sysselsättning)
- Har ni genomfört en utvärdering av projektet? Vad visar utvärderingen, och vilka slutsatser har ni dragit?

- Vad anser ni har varit de avgörande framgångsfaktorerna för projektets positiva resultat?
- Vilka aktörer har ni samarbetat med inom projektet? (t.ex. Arbetsförmedlingen, näringslivet, vårdsektorn, ideella organisationer)
- Kan du nämna specifika företag eller organisationer ni arbetat med och beskriva hur samarbetet ser ut?
- Hur har ni säkerställt att arbetsgivarnas krav på kompetens och kompetensutveckling matchar deltagarnas utveckling?
- Hur upplever ni att samarbetet med externa aktörer har påverkat projektets framgång?
- Vilken typ av resurser (tid, budget, personal) har ni dedikerat till projektet?
- Finns det något särskilt ni skulle behöva mer av för att öka projektets omfattning eller effektivitet?
- Hur har ni involverat olika aktörer och internt engagemang i kommunen för att stödja projektets framgång?
- Vilka utmaningar har ni mött under projektets gång? (t.ex. resursbrist, målgruppens behov, anpassning till arbetsmarknadens krav)
- Hur har ni hanterat dessa utmaningar? Finns det några specifika lösningar som varit mest effektiva?
- Vad ser ni som projektets största hinder för långsiktig hållbarhet och effektivitet?
- Vilka lärdomar från projektet skulle ni lyfta fram som värdefulla för andra kommuner som överväger en liknande insats?
- Ser ni att projektmodellen skulle kunna anpassas och skalas upp i andra kommuner? Om ja, vilka justeringar skulle krävas för att uppnå samma framgång?
- Vilka rekommendationer skulle ni ge till andra som vill starta ett liknande projekt?
- Finns det något ni skulle göra annorlunda om ni startade om projektet idag?

Intervjuerna genomfördes med tjänstepersoner från fyra kommuner i Västra Götaland samt en representant från Arbetsförmedlingen. Namn på respondenterna redovisas inte, i enlighet med forskningsetiska riktlinjer

Funktion/Roll	Organisation	Datum	Tid
Delprojektledare	Åmål Kommun	11 nov 2024	09:00-10:00
Koordinator	Uddevalla Kommun	22 nov 2024	10:00-11:00
Konsult	Uddevalla Kommun	22 nov 2024	10:00-11:00
Chef för arbetsmarknadsenheten	Vara Kommun	21 nov 2024	13:00-14:00
Projektledare	Trollhättan Kommun	18 nov 2024	09:00-10:00
Verksamhetssamordnare	Arbetsförmedlingen	26 mars 2025	14:00-15:00